

LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJA
TEATRO IR KINO FAKULTETAS
MENO VADYBOS SKYRIUS

MENO VADYBOS MAGISTRANTŪROS PROGRAMA

VILMA ŠERPENSKIENĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS RAŠTO DARBAS

PROJEKTAS „LIETUVOS KULTŪROS SOSTINĖ“ IR JO POVEIKIS BENDRUOMENĖMS: TRAKŲ ATVEJO ANALIZĖ	THE LITHUANIAN CAPITAL OF CULTURE PROJECT AND ITS IMPACT ON COMMUNITIES: THE TRAKAI CASE STUDY

Studentas _____

(parašas)

Darbo vadovas _____

(parašas)

_____
(darbo vadovo vardas, pavardė)

Vilnius
2024

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos

Teatro ir kino fakulteto

Meno vadybos skyrius

Baigiamasis darbas: Projektas „Lietuvos kultūros sostinė“ ir jo poveikis bendruomenėms: Trakų atvejo analizė

Autorius: Vilma Šerpenskienė

Projektas „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ iškyla, kaip svarbi kultūrinė iniciatyva, pristatanti Trakus kaip išskirtinę vietą, kurioje glūdi ne tik istorijos, bet ir gausi kultūrinė paveldosauga. Šis projektas įkvėptas siekio pabrėžti ne tik Trakų paveldo vertę, bet ir skatinti tarptautinę tinklaveiką bei kultūrų mainus. Trakai, 2020 metais tapo ne tik pritraukiančiu turistų iš viso pasaulio centru, bet ir svarbiu tašku, kur vyksta įvairių kultūrų susidūrimai ir dialogai. Šis projektas tapo tiltu, jungiančiu skirtingas kultūras, idėjas ir žmones. Tai daugiau nei vien kultūrinis renginys ar festivalis – tai platforma, kurioje skatinami tarptautiniai bendradarbiavimai ir kūrybiniai mainai. Projektas skatina kultūrų įvairovę, suteikdamas galimybę žmonėms susipažinti su skirtingomis tradicijomis, meno formomis ir idėjomis. Jame slypi ne tik kultūrinių įvykių gausa, bet ir bendruomenių jungiamoji jėga, skatinanti draugystę per kultūros barjerus. Projekte Lietuvos kultūros sostinė – Trakai skatinama tarptautinė tinklaveika, leidžia Trakams išplisti į pasaulį bei pritraukti tarptautinį dėmesį, tuo pačiu lemdama naujų idėjų bei patirties įtraukimą. Tai ne tik didina Trakų kultūrinį gyvenimą, bet ir suteikia platformą tolesniems kultūrų mainams ir tarptautiniams dialogams.

SUMMARY

Lithuanian Academy of Music and
Theatre
Faculty of Theatre and Cinema
Arts Management Department

Final thesis: The Lithuanian capital of culture project and its impact on communities: the Trakai case study

Author: Vilma Šerpenskienė

The project “Trakai - Lithuanian Capital of Culture” emerges as a significant cultural initiative, showcasing Trakai as an exceptional place not only steeped in history but also rich in cultural heritage. Inspired by the aim to highlight not just the value of Trakai heritage but also to foster international networking and cultural exchange, this project has transformed Trakai. In 2020, it became not only a magnet for tourists worldwide but also a crucial hub for various cultural encounters and dialogues. This project serves as a bridge, connecting diverse cultures, ideas, and people. It's more than just a cultural event or festival—it's a platform fostering international collaborations and creative exchanges. The project promotes cultural diversity by offering people the opportunity to acquaint themselves with different traditions, art forms, and ideas. It holds not only a wealth of cultural events but also the unifying force of communities, encouraging friendship across cultural barriers. Through the project „Trakai - Lithuanian Capital of Culture” international networking is encouraged, allowing Trakai to expand its reach globally, attracting international attention, and facilitating the incorporation of new ideas and experiences. This initiative not only enriches Trakai cultural life but also provides a platform for further cultural exchanges and international dialogues.

TURINYS

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	2
SUMMARY	3
ĮVADAS	6
I. MENO IR KULTŪROS VAIDMUO ŠIUOLAIKINIŲ MIESTŲ PLĖTRAI.....	8
1.1.Kultūros plėtros miestuose teisinės, politinės ir ekonominės prielaidos	9
1.2.Ekonominė plėtra per meną ir kultūrą	10
1.3.Kultūros renginių poveikis miestams	11
1.4.Bendradarbiavimas miestų kultūros plėtrai	12
II. KULTŪROS MIESTŲ PROJEKTAI, JŲ REIKŠMĖ IR POVEIKIS BENDRUOMENĖMS...	14
2.1.Projektas „Europos kultūros sostinė“ ir jo prioritetai.....	14
2.2.Projektas „Lietuvos kultūros sostinė“ ir jo prioritetai	15
2.2. Projekto „Lietuvos kultūros sostinė“ atitiktis nacionaliniams kultūros prioritetams ..	16
2.2.2. Konkurso organizavimo tvarka, vertinimo kriterijai	17
2.2.3. Projekto naudos vertinimo kriterijai.....	19
III. PROJEKTO „LIETUVOS KULTŪROS SOSTINĖ – TRAKAI“ PRIORITETAI	20
3.1.Trakų rajono savivaldybės kultūros srities prioritetai	20
3.2. Projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ koncepcija ir atitiktis nacionaliniams ir vietos prioritetams.....	21
3.2.1.Logotipo pasirinkimo koncepcija	21
3.2.2.Koncepcija renginių programoje	23
3.2.3.„Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ atitiktis nacionaliniams ir vietos prioritetams. 24	
3.2.4.Bendruomenės įtraukimas į kultūrines iniciatyvas.....	25
3.2.5.Renginių ir veiklų pagrindinės rubrikos.....	26
3.2.6.Lietuvos valstybės dekados renginiai	27
3.2.7.Naujų tradicijų pasiūlymai	28
IV. PROJEKTAS „LIETUVOS KUTŪROS SOSTINĖ“ IR JO POVEIKIS BENDRUOMENĖMS: TRAKŲ ATVEJO ANALIZĖ	30
4.1. Empirinio tyrimo tikslas ir uždaviniai	30
4.2. Kokybinio tyrimo metodologija	31
4.3.Projekto „Lietuvos kultūros sostinės poveikis bendruomenei: Trakų atvejo tyrimo rezultatų analizė	33

4.4.Tyrimo esminių rezultatų apibendrinimas	38
IŠVADOS	39
PASIŪLYMAI	41
ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS	42
PRIEDAI	45

IVADAS

Temos aktualumas. Kultūros miesto projektų idėja nėra nauja. Dar 1985 m. buvo pradėtas įgyvendinti Europos kultūros miesto projektas (nuo 2021 m. vadinamas Europos kultūros sostinė). Juo buvo siekiama kultūrai suteikti tokią pačią svarbą kaip ir teisei bei ekonomikai, skatinant Europos vienybę. Iki šios dienos jau daugiau negu 60 Europos miestų buvo suteiktas Europos kultūros sostinės statusas. Didelis susidomėjimas šiuo projektu ir įgyvendinusių miestų gerosios praktikos pavyzdžiai rodo ne tik augantį supratimą apie kultūros vaidmenį miestų gyvenime, tačiau ir realų jos indėlį į piliečių ir miestų gerovę. Daugelis miestų, kuriems buvo suteiktas Europos kultūros sostinės statusas, metai buvo ne tik sėkmingi, bet ir ir gavo ilgalaikį palikimą, leido integruoti Europos kultūros prioritetus į vietos kultūros plėtos tikslus, atitinkančius to regiono kontekstą ir prioritetus. Europos kultūros sostinės projekto sėkmė, paskatino kitų panašių regioninių ir nacionalinių iniciatyvų plėtrą Europoje. Jungtinėje Karalystėje kultūros miesto projektas organizuojamas nuo 2009 metu jau spėjo įsitvirtinti, kaip projektas teikiantis ilgalaikę apčiuopiamą ekonominę, socialinę ir kultūrinę naudą skirtingoms visuomenės grupėms ir skatinantis kultūrinę integraciją. Lietuvoje Kultūros ministerijos iniciatyva taip pat įgyvendinamas projektas „Lietuvos kultūros sostinė“, kuriuo siekiama skatinti gyventojų kultūrinį aktyvumą kūrybingumą, plėtoti kultūrą, meną, bei kultūros prieinamumą. Lietuvos kultūros sostinė gali tapti konkurso būdu išrinktas bet kuris Lietuvos miestas, išskyrus Vilnių. Dalyvavimas projekte Lietuvos kultūros sostinė leidžia miestams nacionalinės kultūros politikos kontekste pervertinti vietos kultūros prioritetus, atliepti bendruomenių interesus, skatinant kūrybiškumą ir kultūrinę įtraukti. Vietos bendruomenių dalyvavimas kultūroje yra kiekvieno miesto prioritetas, kadangi per kultūrinę įtraukti galima spręsti ir kitas miesto bendruomenėms aktualias problemas, pavyzdžiui, socialines. Nors bendruomenės ir yra aktyviai įtraukiamos ne tik į kiekvieno atskiros Lietuvos kultūros sostinės projekto prioritetų ir programų formavimą, vis tik lieka neaišku kokią ilgalaikę tokio projekto naudą mato pačios bendruomenės. Būtent tai ir siekiama išsiaiškinti šiame magistro baigiamajame darbe.

Temos naujumas. Projekto Europos kultūros sostinė poveikis bendruomenėms mokslinėje literatūroje yra analizuojamas plačiai. Pavyzdžiui, moksliniame straipsnyje „2019 m. Europos kultūros sostinė: poveikis per vietos bendruomenės prizmę“ autoriai išsamiai skirtingais pjūviais analizuoja šio projekto kultūrinį, ekonominį, socialinį poveikį ir poveikį miesto aplinkai ir atmosferai, tačiau panašių regioninių iniciatyvų. Projektas „Kaunas – 2022 m. Europos kultūros sostinė“ taip pat tapo aktyvių mokslinių diskusijų objektu, tačiau lokalūs projektai – tokie, kaip

projektas „Lietuvos kultūros sostinė“, o juo labiau šio projekto poveikis bendruomenėms dar nėra aktyviai nagrinėjami mokslinėje literatūroje. Vis tik šis projektas yra puikus nacionalinės kultūros prioritetų įgyvendinimo lokaliu lygmeniu pavyzdys. Jis leidžia savivaldybėms persvarstyti kultūros plėtros prioritetus ir įtraukti bendruomenes į kultūros politikos formavimą ir įgyvendinimą. Nuo aktyvaus bendruomenių įsitraukimo į projekto įgyvendinimą, priklauso ir šio projekto sėkmė. Todėl būtina įvertinti, kas motyvuoja bendruomenės dalyvauti tokiaame projekte.

Šiame magistro baigiamajame darbe Trakų miesto atvejis pasirinktas neatsitiktinai. Įvairialypė etninė šio miesto gyventojų sudėtis ir nedidelis atstumas nuo sostinės, leido aiškiai identifikuoti atskiroms bendruomenėms aktualias problemas ir jas atliepti projekto Trakai - Lietuvos kultūros sostinė programoje. Šio projekto gerosios praktikos pavyzdžiai, galėtų būti naudojami ir kitų miestų vykdomuose „Lietuvos kultūros sostinė“ projektuose.

Tyrimo problema: projektas „Lietuvos kultūros sostinė“ neturi kriterijų, pagal kuriuos galėtų būti vertinama šio projekto nauda bendruomenėms.

Tyrimo objektas: Projekto „Lietuvos kultūros sostinė“ nauda bendruomenėms.

Magistro baigiamojo darbo tikslas – atskleisti projekto „Trakai - Lietuvos kultūros sostinė“ poveikį bendruomenėms.

Magistro baigiamojo darbo uždaviniai:

1. Atskleisti meno ir kultūros įtaką šiuolaikinių miestų plėtrai;
2. Įvertinti kultūros miestų projektų prioritetus ir jų poveikį bendruomenėms;
3. Atskleisti projekto Lietuvos kultūros sostinės prioritetus;
4. Atlikus empirinį tyrimą, įvertinti Trakų rajono bendruomenių dalyvavimo projekto Trakai – Lietuvos kultūros sostinė prioritetus ir rezultatus.

Tyrimo metodologija: šiame magistro baigiamajame darbe naudojami mokslo šaltinių ir dokumentų analizės, lyginamosios analizės metodai, pusiau struktūruotas interviu, turinio analizė.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmoje dalyje atskleidžiamas meno ir kultūros vaidmuo šiuolaikinių miestų plėtrai: kultūros plėtros miestuose teisinės, politinės ir ekonominės prielaidos; ekonominė plėtra; bendradarbiavimas. Antra dalis skirta projekto Lietuvos kultūros sostinė – Trakai analizei, išskiriamiems prioritetams. Trečia dalis skirta projekto Lietuvos kultūros sostinė – Trakai poveikio bendruomenėms analizei. Šioje magistro baigiamojo darbo dalyje pristatomi kokybinio tyrimo rezultatai.

I. MENO IR KULTŪROS VAIDMUO ŠIUOLAIKINIŲ MIESTŲ PLĖTRAI

Richard Florida moksliniame veikle „The Rise of the Creative Class“, kuriame nagrinėjama kūrybingųjų profesijų ir meno kultūros įtaka miesto plėtrai teigia, kad šiuolaikinių miestų plėtrai yra labai svarbus meno ir kultūros vaidmuo, kuris pasireiškia skirtingais aspektais tokiais kaip (Florida, 2003):

Kultūrinis identitetas ir patrauklumas: meno ir kultūros renginiai, festivaliai, meno galerijos bei kitos kultūrinės veiklos padeda formuoti miesto identitetą. Tai tampa miesto skiriamąja žyme ir skatina turistus, investuotojus bei gyventojus domėtis miesto gyvenimu.

Inovacijos ir kūrybiškumas: kultūra skatina kūrybiškumą. Kūrybinės industrijos, meno projektai ir kultūriniai eksperimentai gali būti naujų idėjų, technologijų ir inovacijų mieste židiniais. Tai stimuliuoja ekonominį augimą ir darbo vietų kūrimą.

Bendruomenės integracija: kultūra sukuria vietą, kurioje žmonės gali susitikti, dalintis idėjomis ir bendrauti. Kultūriniai renginiai ir vietos meno projektai skatina bendruomeninį dalyvavimą, integraciją ir socialinį suartėjimą.

Kultūros švietimas ir kūrybinės kompetencijos: meno ir kultūros iniciatyvos gali skatinti kultūrinį švietimą, skatindamos gyventojų kūrybinius įgūdžius ir kultūrinį informuotumą. Tai ne tik skatina asmeninį tobulėjimą, bet ir prisideda prie visuomenės intelektualio kapitalo augimo.

Miesto regeneracija ir urbanistika: meno projektai ir kultūriniai įvykiai gali būti katalizatoriais miesto regeneracijai. Jie gali paversti senas teritorijas į gyvenamas ir patrauklias, atgaivinti urbanistines erdves ir pagerinti miesto infrastruktūrą.

Turizmo plėtra: kultūriniai renginiai, meno parodos, festivaliai ir koncertai gali tapti miesto turistinio patrauklumo centru. Tai pritraukia ne tik turistus, bet ir skatina viešbučių, restoranų ir kitų paslaugų sektorių plėtrą.

Visi šie veiksniai rodo, kad meno ir kultūros vaidmuo miestų plėtrai yra svarbus ir išties įvairiapusiškas, prisideda prie miesto gyvenimo kokybės, ekonomikos augimo ir bendruomenių kūrimosi ir jų plėtros (Florida, 2003). Todėl svarbu atskleisti kultūros plėtros miestuose teisinės, politinės ir ekonominės prielaidas, kurios gali būti svarbiu kultūros plėtros miestuose katalizatoriumi.

1.1. Kultūros plėtros miestuose teisinės, politinės ir ekonominės prielaidos

Kultūros tyrinėtojai yra pateikę skirtingus kultūros apibrėžimus. Europoje formuojant kultūros politiką ir kultūros apibrėžimą labiausiai paplitusios konstruktyvistinė ir dialoginė nuostatos. Atskiriama aktyvioji ir vartojamoji kultūros sampratos ir vis plačiau plėtojama ES šalių kultūrinio dialogo idėja, skatinami mainai ir bendri projektai. Kultūra įgalina miesto bendruomenes, smulkų ir vidutinį verslą, informacinių technologijų plėtrą, ekonominį augimą. Kultūros plėtrai miestuose įtakos turi teisinės, politinės ir ekonominės sąlygos. Graeme Evans veikale „Cultural Planning: An Urban Renaissance?“ nagrinėja ir išskiria prielaidas, kaip kultūros planavimas gali būti naudojamas miestų atnaujinimui ir vystymuisi (Evans, 2017). Graeme Evans išskiria teises, politines ir ekonomines galimybes bei iššūkius, su kuriais susiduria kultūros plėtra miestuose. Šio autoriaus nagrinėjamos prielaidos yra svarbios kultūros sektoriaus augimui ir plėtrai miestuose, nes jos leidžia sukurti palankias sąlygas kultūros sektoriui kurti, inovuoti ir teikti naudą miestų gyventojams bei jų aplinkai. Dažniausiai išskiriamos šios plėtrą lemiančios išorinės aplinkos prielaidos (Evans, 2017).

Teisinės prielaidos:

- 1) **Kultūros politika:** sukurtos teisinės priemonės ir politikos gairės, skatinančios kultūros sektoriaus plėtrą ir veiklą mieste. Tai apima subsidijas, paramą kultūros įstaigoms arba specialius reglamentus kultūros projektams.
- 2) **Autorių teisės ir intelektinė nuosavybė:** Teisinės struktūros turi užtikrinti kūrinių kūrėjų teises ir skatinti inovacijas bei kūrybiškumą kultūros sektoriuje.
- 3) **Planavimo ir statybos reglamentai:** Miestų urbanistiniai planai ir statybos reikalavimai turi skatinti kultūrinių erdvių kūrimą, prieinamumą ir atvirumą.

Politinės prielaidos:

- 1) **Valdymo skaidrumas:** Politinė sistema turi būti skaidri ir atvira kultūros sektoriui, skatinant iniciatyvų priėmimą ir įtraukiant visuomenę sprendimų priėmimo procese.
- 2) **Kultūros plėtros strategija:** Svarbu, kad miesto politikos formuotojai nustatytų aiškius tikslus ir strategijas kultūros plėtrai, skatinant ilgalaikę ir darnią kultūrinę plėtrą.

Ekonominės prielaidos:

- 1) **Finansinė parama:** Kultūros sektorius turėtų gauti pakankamą finansinę paramą iš valstybės arba miesto biudžetų, taip skatinant kultūrinių projektų plėtrą ir jų ilgalaikį tvarumą.

- 2) ***Verslo plėtra ir investicijos:*** Ekonomikos augimas ir investicijos į kūrybinę ekonomiką gali būti svarbios kultūros sektoriaus plėtrai, pritraukiant investuotojus ir skatinant verslo plėtrą šioje srityje (Evans, 2017).

1.2. Ekonominė plėtra per meną ir kultūrą

Pastaruoju metu pastebimas įvairių visuomenės veiklos sričių suartėjimas. Ypač tai pasakytina apie kultūros ir ekonomikos sanglaudą. Šia tema diskutuoja mokslininkai, įvairių sričių specialistai bei visuomenė. Kūrybinės industrijos apibūdinamos kaip individo kūrybiniais sugebėjimais ir talentu pagrįsta veikla, kurios tikslas bei rezultatas yra intelektualinė nuosavybė ir kuri gali kurti materialią gerovę bei darbo vietas. Kūrybinėms industrijoms Lietuvoje priskirtini amatai, architektūra, dizainas, kinas ir videomenas, leidyba, vaizduojamasis, taikomasis menas, muzika, programinė įranga ir kompiuterinės paslaugos, radijo ir televizijos programų kūrimas ir transliacija, reklama, scenos menai ir kitos sritys, kuriose jungiasi kultūros bei ūkinės veiklos aspektai (Lietuvos Respublikos seimas, 2023). Kūrybinės industrijos sudaro kūrybos ekonomikos pagrindą, be kurio sunkiai įsivaizduojamas visuomenės ekonominio kapitalo kūrimas, jo gausinimas. Straipsnyje „Ekonominės ir kultūrinės vertybės: panašumai ir skirtumai“ aptariama ekonominių ir kultūrinių vertybių raiškos specifika, jų panašumai ir skirtumai. Išanalizuotos esminės kultūrinės vertybės vertingumo dimensijos ir kriterijai, leidžia įvertinti kultūrinę vertybę, jos priimtinumą ir svarbą žmonėms (Pauliukevičiūtė A., Raipa A., 2009). Ekonominė plėtra per kultūrą apima plėtros procesus ir galimybes, kurios siejamos su kultūrinių veiklų įnašu į ekonomiką ir visuomenę, kultūrinių veiklų kuriamą vertę ekonomikai, turizmui, inovacijoms, užimtumo didinimui. Menas ir kultūra gali būti galingos priemonės ekonominėje plėtroje, prisidedant prie inovacijų, turizmo, verslo kūrimo ir bendruomenių klestėjimo. Šie procesai turi savo vertę skatinant įvairias sritis nuo turizmo iki verslo inovacijų: turizmo pritraukimas, kai meno ir kultūros įvykiai, festivaliai, meno parodos ir renginiai traukia turistus (Pauliukevičiūtė A., Raipa A., 2009). Tai gali būti kultūrinės kelionės, kai žmonės lanko miestus tam, kad pamatytų kultūrines vietas, muziejus, galerijas ir dalyvautų kultūriniuose renginiuose, taip skatindami vietos turizmo plėtrą ir suteikia galimybę vietos žmonėms pasipelniti. Dar viena iš sričių yra verslo inovacijos: kultūrinės industrijos, tokios kaip kino industrija, meno prekių ir paslaugų kūrimas, taip pat muzika ar teatras, gali būti šaltinis inovacijoms ir kūrybiškumui, skatinant naujų verslo modelių kūrimą, prisidedant prie ekonominio augimo. Šiuolaikinių miestų plėtrai ypač svarbi kūrybos ekonomikos plėtra, kuri taip pat yra ir kūrybinės visuomenės varomoji jėga. Šis sektorius gali svariai prisidėti prie naujų darbo vietų

kūrimo, paskatinti miesto ekonomikos diversifikavimą (LRS, 2023). Miestų plėtrai ypač svarbios investicijos į infrastruktūrą, o būtent kultūros renginiai ir kultūros industrijos projektai gali skatinti investicijas į miestų infrastruktūrą. Pavyzdžiui, miesto erdvės gali būti pertvarkytos, kad taptų patrauklesnės kultūriniais renginiais, o senosios pastatų dalys gali būti atnaujintos ir panaudotos kūrybinėms iniciatyvoms. Kultūra taip pat gali prisidėti prie bendruomenių integracijos ir socialinės sanglaudos, kuri yra svarbus ekonominės plėtros aspektas. Kultūriniai renginiai ir meninės veiklos skatina gyventojų bendradarbiavimą, socialinę integraciją bei bendruomenių plėtrą.

1.3. Kultūros renginių poveikis miestams

Šiuolaikinėje visuomenėje sutinkama, kad gyvenimo kokybė susideda ne tik iš socialinių ar ekonominių pasiekimų, bet ir kultūrinės aplinkos. Tai patvirtina ir atskiri gerovės vertinimo indeksai, pavyzdžiui, Lietuvoje LR finansų ministerijos skaičiuojamas savivaldybių gyvenimo kokybės indeksas, kur šalia socialinių, ekonominių ir demografinių rodiklių įtraukiami ir kultūriniai. Kita vertus, kultūros matų ar būdų, kaip sistemingai pamatuoti pasiekimus kultūros srityje, stokoja. Neretai kultūra lieka „neišmatuojama“ sritimi, suvokiama kaip bendrasis gėris. Tačiau kiekybinių matavimų stoka kultūros srityje prisideda prie sisteminių problemų: sunku pagrįsti investicijų į kultūrą grąžą, o kartu ir poreikį investuoti. Be to, matoma reikšmingų kultūros statistikos trūkumų. Tai prisideda prie ilgalaikių neigiamų padarinių kultūros politikai: sudėtinga kiekybiškai įvertinti kultūros lauką, pamatuoti rezultatus ar pažangą, o tai savo ruožtu apsunkina tolesnį planavimą bei, kaip minėta, argumentaciją dėl būtinų valstybės investicijų bei būsimos grąžos. Kitas svarbus aspektas – vykdoma regioninė kultūros politika ir jos naudos / pokyčio įvertinimas. Kalbant apie kultūros politikos kontekstą, ypatingas dėmesys regioninei kultūros politikai skirtas LR KM pradėjus įgyvendinti Tolygios kultūrinės raidos modelį (nuo 2018 m.): įvyko sprendimų priėmimo decentralizacija (stiprinant savivaldą), buvo nustatyti ir siekiami apskričių kultūriniai prioritetai (Lietuvos Respublikos Kultūros Ministerija, 2018). Su augančiu dėmesiu regioninei kultūros politikai atsirado ir detalesnių kultūros duomenų poreikis. Reaguojant į vykdomą šalies kultūros politiką, detalizuotas / praplėstas Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrimas (Ambrazevičienė, Matulaitienė, 2021), kur jau galima matyti 2020 m. duomenis apskričių ir dalies savivaldybių lygiu. Tačiau tai tik gyventojų paklausą kultūrai reprezentuojantys duomenys. O detaliau palyginti savivaldybių kultūrinę aplinką lieka sudėtinga. Sudaryti reprezentatyvų savivaldybių kultūros indeksą padeda tyrimas „Savivaldybių kultūros indeksas“ (Mažeikaitė, 2021). Indeksas yra matematinė atskirų rodiklių rinkinio

kombinacija, kuri pateikia sudėtingos realybės santrauką, arba, kitaip tariant, indeksas padeda įvertinti daugiamatę aplinką, kurios neįmanoma reprezentuoti vienu rodikliu (Barbieri ir kt., 2017). Todėl siekiama, kad indeksas iš tiesų pateiktų kultūros situacijos reprezentaciją kiekvienoje savivaldybėje, kad jis būtų aktualus savivaldybėms ir galėtų nurodyti skirtumus, lyginant savivaldybes tarpusavyje, bei identifikuoti stipriąsias ir silpnąsias kultūros sritis savivaldybėse. Remdamosi stipriosiomis savybėmis, savivaldybės galėtų duomenis pasitelkti ir ekonominiams rezultatams gerinti, pvz., pristatydamos kultūrinius pasiekimus galėtų pritraukti aplinkinių savivaldybių turistus. Taip pat sudarant šį indeksą siekiama, kad jis būtų ekonomiškai, patikimas ir validus. Todėl remiamasi prieinamais duomenimis, daugiausia renkama Valstybės duomenų agentūros, ar kitais nacionaliniais tyrimais. Sudarant indeksą daug dėmesio skirta aiškiai ir pagrįstai metodologijai bei jos paprastumui. Aiški indekso sandara ir interpretacija būtina siekiant, kad indeksas taptų praktiškai naudojamas. Galiausiai svarbu ir tai, kad indeksas yra atsietas nuo politinių įtakų (sudarytas nepriklausomos kultūros politikos tyrėjos), todėl tai neutralus ir patikimas matas, kuris gali būti taikomas visose savivaldybėse vienodai, nepriklausomai nuo dominuojančių politinių pažiūrų. Atsižvelgiant į prieinamus duomenis. Savivaldybių kultūros indekso balas – tai ne baidos balas, o galimybės balas. Galimybės pamatyti savo stipriąsias puses arba lengviau identifikuoti potencialias kryptis, kurios padėtų tapti kuriančiomis savivaldybėmis. Turtinga kultūrinė aplinka gali prisidėti prie stipresnių bendruomenių, didesnio pasitikėjimo valstybe, pilietiškumo puoselėjimo ar ekonominių rezultatų, pritraukiant turistus ar paskatinant gyventojus likti ir kurti savo savivaldybėje. (Mažeikaitė, 2021)

1.4. Bendradarbiavimas miestų kultūros plėtrai

Miestas – tai erdvė, kurioje žmonės ne tik gyvena, įgyja naujų įgūdžių, patirties, bet ir atitinkamą tapatybę (Budžienė, 2011). Šiuolaikinėje modernioje visuomenėje žmogui nepakanka didžiutis vien išvystyta infrastruktūra. Gyventojai miesto unikalumą, tapatumą ir išskirtinumą sieja su miesto įvaizdžiu, kuris turi įtakos ne tik naujų gyventojų, bet ir turistų pritraukimui, investicijų pritraukimui, bendradarbiavimui ir partnerystei su kitais miestais. Šiuolaikinės visuomenės bruožas yra miestas, kuris bando išreikšti save per socialinę ir fizinę aplinką. Viena iš išraiškos priemonių yra renginiai, į kurių veiklą, pasitelkiant išmaniausias pasaulines technologijas, įtraukiami vietos gyventojai, lankytojai, svečiai, turistai ir, žinoma, specialistai. Kultūra gali labai praturtinti visuomenę, skatinti kūrybiškumą ir skirtingų žmonių supratimą apie pasaulį (Jurėnienė, 2020). Bendradarbiavimas skatina kultūrų mainus, leidžia išmokti iš kitų tradicijų, meno ir istorijos, taip

prisidedant prie įvairių kultūrinių patirčių ir idėjų gausos. Kultūros plėtrai svarbus ne tik tautų ar regionų bendradarbiavimas, bet ir skirtingų sričių, tokių kaip meno, mokslo, technologijų, verslo, jungimas. Toks įvairių sričių sąveikavimas gali vesti prie naujų kūrybinių idėjų atsiradimo ir inovacijų, kurios skatina kultūros augimą, išsaugoti ir skatinti kultūrinį paveldą. Tai puikus būdas skatinti dialogą, taiką ir toleranciją tarp skirtingų kultūrų.

Kultūrinė veikla pasireiškia įgyvendinant įvairių sričių kultūros projektus, pradedant vienkartiniais vietiniais renginiais ir baigiant didelio masto tarpvalstybiniais projektais. Kultūrinis turizmas yra puiki miestų ir regionų turizmo plėtros galimybė. Kultūrinių renginių įgyvendinimas miestuose gali turėti įtakos kultūrinio turizmo plėtrai ir jo planavimui ir gali būti vienas iš labai svarbių ekonominių ir sociokultūrinių turizmo poveikių, pasireiškiančių sukurta infrastruktūra, didėjančia paslaugų ir pramogų pasiūla, aktyviu kultūriniu gyvenimu miestuose. (Jurėnienė, 2020).

II. KULTŪROS MIESTŲ PROJEKTAI, JŲ REIKŠMĖ IR POVEIKIS BENDRUOMENĖMS

2.1. Projektas „Europos kultūros sostinė“ ir jo prioritetai

Europos kultūros sostinė, nuo 1985 vykdomas Europos sąjungos kultūros projektas. Vienas sėkmingiausių Europos Sąjungos projektų kultūros srityje. Europos kultūros sostinės vardas miestui (jam pateikus paraišką) suteikiamas remiantis nepriklausomų Europos Sąjungos institucijų paskirtų ekspertų grupės rekomendacija.

EUROPEAN CAPITAL
OF CULTURE

1 pav. *Europos kultūros sostinės logotipas*

Šaltinis: <https://culture.ec.europa.eu>

1985–2022 įvairiose šalyse buvo nominuota daugiau kaip 70 miestų, Europos kultūros sostinės projektas yra iniciatyva, kuria siekiama paskatinti ir pabrėžti Europos miestų, esančių skirtingose šalyse, kultūrinį įvairumą, kūrybingumą ir paveldą. Tai yra metinė programa, kuri skiria tam tikram Europos miestui garbingą pavadinimą – „Europos kultūros sostinė“. Šis miestas turi galimybę viešai reklamuoti ir išreikšti savo kultūrinį palikimą, pritraukti turistus bei sukurti tarptautinį kultūros mainų erdvę. Projektas ne tik skatina kultūrinį gyvybingumą, bet ir leidžia miestui įgyti didelį pripažinimą Europos mastu. Įtraukiant įvairias kultūrines iniciatyvas, festivalius, meno parodas, muzikos ir šokio renginius, šis projektas skatina kultūrų mainus, dialogą tarp žmonių ir bendradarbiavimą. Europos kultūros sostinės projektas taip pat skatina investicijas į kultūrą, infrastruktūrą, meno ir kultūros organizacijas, kad būtų sukurtos galimybės plėtoti kultūrinį gyvenimą bei kurti tvarų miesto vystymąsi. Tai svarbus žingsnis kultūros stiprinimo ir bendradarbiavimo Europoje link (Kultūra ir kūryba, 2023). Projekto tikslai: supažindinti su Europos įvairių kultūrų gausa ir įvairove, padidinti kultūros indėlį į miestų plėtrą, padidinti pačių miestiečių

pasididžiavimą savo miesto kultūra. Be to, šių renginių patirtis rodo, kad tai yra puiki galimybė regeneruoti miestus, padidinti jų tarptautinį žinomumą, pagyventi miestų kultūros plėtrą bei turizmą mieste.

2.2. Projektas „Lietuvos kultūros sostinė“ ir jo prioritetai

Lietuvos kultūros sostinės projektas yra ypatinga iniciatyva, kuria siekiama išryškinti ir skatinti kultūrinį paveldą, kūrybingumą bei įvairumą Lietuvoje. Miestas, kuris gauna garbingą pavadinimą "Lietuvos kultūros sostinė" per metus tampa ne tik nacionalinio, bet ir tarptautinio dėmesio centru, demonstruojantis įvairias kultūrines iniciatyvas, renginius bei unikalią kultūrinę įvairovę. Šio projekto tikslas yra skatinti kultūrinį aktyvumą mieste, skatinti meno ir kultūros organizacijų veiklą, renginius ir festivalius, kurie atskleidžia miesto kultūrinį palikimą bei kūrybinį potencialą. Tai taip pat yra puiki galimybė pritraukti tarptautinę auditoriją, skatinti kultūrų mainus ir bendradarbiavimą su kitomis šalimis bei miestais (Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, 2023). Taip pat Lietuvos kultūros sostinės projektas skatina kultūrinį turizmą, investicijas į kultūrą, taip prisidedant prie miesto vystymosi, infrastruktūros plėtros ir kultūrinio gyvenimo gerinimo. Tai yra ypatinga galimybė parodyti Lietuvos miesto unikalumą ir pritraukti dėmesį į šalies kultūrinę įvairovę bei turizmo potencialą. „Lietuvos kultūros sostinė“ projektas turi keletą svarbių prioritetų, kuriais siekiama skatinti kultūrinį vystymąsi ir įvairovę tam tikrame Lietuvos mieste, kuris šiame kontekste yra pripažįstamas kaip kultūros sostinė. Šie prioritetai apima (Kaišiadorių savivaldybė, 2023):

- 1) *Kultūrinis paveldas ir inovacijos*: Skatinama kultūrinio paveldo išsaugojimas ir naujovės, kurios atspindėtų miesto praeitį ir šiuolaikinį kultūrinį gyvenimą. Tai gali apimti meno formų, tradicijų, istorijos ir šiuolaikinių kultūrinių reiškinių ryšio skatinimą.
- 2) *Tarptautinis bendradarbiavimas*: Svarbu yra ne tik vietinis, bet ir tarptautinis kultūrinis dialogas. Tai apima kultūros mainus, partnerystę su kitomis šalimis, kurios gali atnešti naujas idėjas, meno formas ir perspektyvas.
- 3) *Kultūros švietimas ir įtraukimas*: Projekte skatinamas kultūrinis švietimas, prieinamumas ir įtraukimas. Siekiama užtikrinti, kad kultūra būtų pasiekiamą visiems miesto gyventojams ir lankytojams, nepriklausomai nuo jų socialinės padėties ar amžiaus.
- 4) *Kultūros turizmo plėtra*: Projektas taip pat stengiasi pritraukti turistus per kultūrinius renginius, festivalius, parodas ir kitus įdomius kultūrinius įvykius. Tai gali padėti miestui tapti patraukliu turistų tikslu.

5) *Kūrybinės industrijos ir ekonomikos plėtra*: Didelis dėmesys skiriamas kūrybinėms industrijoms ir jų poveikiui ekonomikai. Kūrybinės industrijos gali prisidėti prie ekonominio augimo ir naujų darbo vietų kūrimo.

Prioritetai daugiausia atitinka bendrus kultūros vystymo tikslus, įgalindami stiprinti kultūrą kaip svarbų veiksnių šalies identiteto formavime, turizmo pritraukime ir ekonominėje plėtroje. Taip pat jie gali prisidėti prie tarpkultūrinio dialogo skatinimo ir tarptautinės kultūrinės bendradarbiavimo. Visi šie prioritetai įkvepia Lietuvos kultūros sostinės projektą, padedant jam tapti ne tik kultūriniu centru, bet ir skatinančią visuomeninę vystymąsi bei turizmo plėtrą.

2.2.1. Projekto „Lietuvos kultūros sostinė“ atitiktis nacionaliniams kultūros prioritetams

„Lietuvos kultūros sostinė“ projektas paprastai siekia atitikti nacionalinius kultūros prioritetus, nes jis yra skirtas akcentuoti tam tikro miesto ar regiono kultūrinį įnašą ir įvairovę. Misią yra sudaryti sąlygas nacionalinės kultūros tęstinumui, plėtrai ir sklaidai, laisvai visuomenės kultūros raiškai ir dalyvavimui kultūrinėje veikloje, kultūros vertybių apsaugai, formuoti ir padėti atskleisti visuomenės grupių, tautinių bendrijų dvasines ir materialines vertybes, padėti plėtoti ir ugdyti demokratinę, laisvą ir atvirą visuomenę Valstybės aukščiausio lygmens planavimo dokumentuose keliamas kultūros prieinamumo ir visuomenės kūrybingumo tikslas suprantamas kaip kultūros paslaugų ir dalyvavimo kultūros veiklose tolygus prieinamumas visoms visuomenės grupėms, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos, socialinės, ekonominės, demografinės padėties (LRS, 2023). Siekis įtraukti visas ir kuo įvairesnes visuomenės grupes į aktyvų kultūros gyvenimą susijęs su kultūros socialinio ir ekonominio vaidmens pripažinimu mūsų valstybėje. Aktyvus dalyvavimas kultūroje skatina kūrybingumą, kuris tiek Lietuvoje, tiek ES šalyse vis plačiau pripažįstamas svariausiu modernios visuomenės ir šalies pažangos veiksnium. O tautinio ir pilietinio tapatumo stiprinimas neatsiejamas nuo nacionalinės kultūros gyvybingumo užtikrinimo, nacionalinio kultūros paveldo pažinimo ir puoselėjimo, kokybiškos informacijos prieinamumo, sudaromų sąlygų žmogui stiprinti gebėjimus suvokti vykstančius procesus, prisitaikyti prie šiuolaikinio gyvenimo pokyčių, lavinti kritinį mąstymą. Tokia politika siekiama telkti visuomenę, suteikti jai bendrų vertybių, padėti atpažinti bendrus tapatumo bruožus, skatinti kūrybą ir jos sklaidą Lietuvoje ir užsienyje (LRS, 2023).

Formuojant pagrindinę funkcijų vykdymo programą remiamasi Nacionaliniame pažangos plane bei Kultūros ir kūrybingumo plėtros programoje suformuluotais uždaviniais kultūros srityje.

Įgyvendinant Kultūros ir kūrybingumo programą nustatyti šeši pažangos ir du tęstinės veiklos uždaviniai Nacionaliniai kultūros prioritetai dažnai yra integruojami į projektą šiais būdais: *kultūros paveldo išsaugojimas*: nacionaliniai kultūros prioritetai dažnai susiję su kultūros paveldo saugojimu. "Lietuvos kultūros sostinė" gali atspindėti šalies pastatus, istoriją, tradicijas ir meno formų įvairovę, skatinant jų išsaugojimą ir plėtrą, *kultūrinė įvairovė*: nacionaliniai prioritetai sieja save su skirtingų kultūrų ir identitetų pripažinimu bei skatina jų išsaugojimą. Projekto metu būtent skirtingų kultūrų šventės, meno festivaliai ir kitos veiklos gali padėti išryškinti ir skatinti kultūrinę įvairovę, *kultūrinis švietimas ir prieinamumas*: nacionaliniai prioritetai dažnai įtraukia kultūros švietimą ir kultūrinį prieinamumą visiems gyventojams. Projektas gali įtraukti įvairias kultūrines iniciatyvas, skirtas švietimui, ir skatinti kultūros pasiekiamumą visuomenei, *kūrybiškumas ir inovacijos*: nacionaliniai prioritetai gali akcentuoti kūrybiškumą, naujoves ir inovacijas kultūros srityje. „Lietuvos kultūros sostinė“ gali būti vieta, kur skatinamos eksperimentinės ar naujoviškos kultūrinės idėjos ir iniciatyvos, *tarptautinis bendradarbiavimas*: nacionaliniai kultūros prioritetai gali skatinti tarptautinį kultūrinį bendradarbiavimą. LKS gali tapti platforma tarptautiniam kultūrinių mainų ir partnerystės plėtrai (LRS, 2023).

Projektas „Lietuvos kultūros sostinė“ paprastai stengiasi atspindėti šiuos nacionalinius prioritetus, pabrėžiant kultūrinį vertybinių aspektų turinį prisidedama prie jų plėtros.

2.2.2. Konkurso organizavimo tvarka, vertinimo kriterijai

Lietuvos Respublikos vyriausybė tęsdama projekto „Vilnius – Europos kultūros sostinė“ idėją ir siekdama skatinti Lietuvos regionų gyventojų kultūrinį aktyvumą ir kūrybingumą, plėtoti kultūrą, meną, kūrybines iniciatyvas bei kultūros prieinamumą, Kultūros ministerija įgyvendina projektą „Lietuvos kultūros sostinė“. Lietuvos kultūros sostinė gali tapti konkurso būdu išrinktas bet kuris Lietuvos miestas, išskyrus Vilnių. „Lietuvos kultūros sostinė“ konkurse gali dalyvauti viešieji juridiniai asmenys – savivaldybės, projekto paraiškoje nurodydami projekto vykdytoją – toje savivaldybėje veikiančią juridinį asmenį. Projekto paraiška vertinama, pagal keturis kriterijus, kurie nurodyti lentelė 1 (1 Priedas) (Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija, 2023).

Konkursas organizuojamas kas trejus metus. Konkurso laimėtojų projektų vykdymo ir finansavimo eiliškumas nustatomas trejiems metams Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu. Vykdamas projektą kiekvienos savivaldybės pasirengimui ir programų įgyvendinimui numatoma skirti iki 100 tūkst. eurų (Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija, 2023).

Visi miestai gavę Lietuvos kultūros sostinės titulą siekia Lietuvoje būti žinomi gyventojams ir svečiams atviri kultūriškai aktyvia bendruomene ir kūrybai įgalintu jaunimu.

2 lentelė 2008 – 2022 metų Lietuvos kultūros sostinės

Nr.	Miestas	Metai
1.	Zarasai	2008
2.	Plunge	2009
3.	Ramygala	2010
4.	Šilutė	2011
5.	Anykščiai	2012
6.	Palanga	2013
7.	Panevėžys	2014
8.	Žagarė	2015
9.	Telšiai	2016
10.	Klaipėda	2017
11.	Marijampolė	2018
12.	Rokiškis	2019
13.	Trakai	2020
14.	Neringa	2021
15.	Alytus	2022
16.	Tauragė	2023
17.	Kaišiadorys	2024
18.	Druskininkai	2025

Šaltinis: sudarytas darbo autorės vadovaujantis (<https://lrkm.lrv.lt/lt/>)

LKS projektas leidžia jungti skirtingas koncepcijas, miestus partnerius/tautas sukuriant naujus santykius, skatinti kultūros ir švietimo, mokslo, socialinių paslaugų, kultūros ir verslo sričių bendradarbiavimą, kurti ir įgyvendinti naujas kultūros idėjas ir iniciatyvas, padedančias atskleisti krašto identitetą, puoselėti miesto kultūros tradicijas ir jomis dalintis su visa Lietuva (Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija, 2023).

2.2.3. Projekto naudos vertinimo kriterijai

Sparčiai kintant įvairiems ekonomikos augimo tempams ir atsižvelgiant į socialinių poreikių visumos pokyčius, technologinę raidą skirtingose valstybėse XXI a. ypač svarbu kreipti deramą dėmesį į kultūros politikos, kaip vienos iš unikaliausių ir sudėtingiausiai valdomų viešosios politikos sričių, formavimą ir įgyvendinimą, vertinant įvairias praktikas, projektus, gretinant skirtingus kultūros administravimo metodus, analizuojant kultūros programų ir projektų valdymą (Viešoji politika ir administravimas, 2009). Kultūros politika, kaip ir kitos sudėtinės viešosios politikos dalys, iš kurių verta išskirti socialinę politiką, – yra svarbūs veiksniai, lemiantys tolesnę pasaulinę valstybių raidą. Pagal „Projekto naudos ir kokybės vertinimo metodiką išskiriami 9 vertinimo kriterijai:

- 1) Projektas turi stiprų socialinį ir (ar) bendruomeninį aspektą,
- 2) Projektas įgyvendinamas nuo didžiųjų miestų centrų nutolusiose teritorijose,
- 3) Kultūrinė/kūrybinė/meninė projekto vertė,
- 4) Projekto kultūrinio verslumo aspektas,
- 5) Projekto tvarumas,
- 6) Projekto įgyvendinamumas,
- 7) Nacionalinio bendradarbiavimo ir partnerystės kokybė projekte,
- 8) Dvišalė partnerystė su donorų valstybių subjektais,
- 9) Projekto vykdytojo ir (arba) partnerio (-ių) nuosavų lėšų procentinis dydis.

Kultūros programos, išreiškiančios valstybių tikslus, problemų kultūrinėje srityje sprendimo metodus ir priemones – vieni pagrindinių viešosios politikos elementų, strateginių dokumentų, kurie atspindi esminius valstybinius kultūros politikos prioritetus. Kultūros programų ir projektų valdymas pagrįstai privalo būti siejamas su tikslinga kultūros programų formavimo kontrole bei koordinavimu, atsižvelgiant į nacionalinių strategijų tikslus, konkrečios šalies, kaip regiono kultūrinių poreikių individualumą bei taikant geriausias pasaulines praktikas (Viešoji politika ir administravimas, 2009)

III. PROJEKTO „LIETUVOS KULTŪROS SOSTINĖ – TRAKAI“ PRIORITETAİ

3.1. Trakų rajono savivaldybės kultūros sritys prioritetai

Organizuojant projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ renginių ciklą Trakuose svarbiausia buvo sujungti įvairias tautines mažumas ir jų puoselėjama kultūrą, supinti visas etnines grupes ir bendruomenes. Programos renginius organizavo ir kuravo Trakų rajono savivaldybė, įtraukdama nuolatinius kultūrinių veiklų partnerius – Trakų istorijos muziejų ir Nacionalinį Trakų istorinį parką, dalyvaujant Trakų rajono seniūnijų bendruomenėms, tautinių bendrijų organizacijoms, visuomeninėms organizacijoms ir kt. (VšĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020). Projekto veiklas vykdė/realizavo projekto vykdytojas – Trakų kultūros rūmai. Projektas „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ siekė atspindėti bendrus projekto prioritetus (VšĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020):

- 1) *Kultūrinis paveldas*: Trakai garsėja turtingu kultūriniu paveldu, įskaitant pilį, tradicines šventes, etnografines vertybes ir pan. Projektas gali skatino šio paveldo išsaugojimą ir plėtrą, kviesdamas įvairius renginius ir iniciatyvas, kurios atskleistų miesto kultūrinę istoriją.
- 2) *Kultūrinės įvairovės pabrėžimas*: Trakai, kaip vietovė, turinti įvairių kultūrinių sričių įtaką, pabrėžė savo unikalumą ir įvairovę. Projekto metu įtraukti įvairias kultūrines iniciatyvas, skatino kultūrų susidūrimus ir dialogą.
- 3) *Kūrybiškumas ir šiuolaikinės kultūros plėtra*: Projektas tapo platforma naujoms kultūrinėms idėjoms, meno formoms ir šiuolaikinėms reikšmėms skleisti. Tai apėmė šiuolaikinių menų festivalius, kūrybines dirbtuves ir parodas.
- 4) *Kultūrinio turizmo skatinimas*: Trakai yra unikalus turizmo objektas dėl savo kultūrinio paveldo ir gamtos grožio. Projektas leido pritraukti dar daugiau turistų per įvairius kultūrinius renginius, festivalius ir kitus pramogų bei švietimo veiksmus.
- 5) *Bendruomeninė integracija*: Svarbu, kad kultūros projekto metu būtų įtraukta vietos bendruomenė, skatinant jų dalyvavimą ir suinteresuotumą įvairiose kultūrinėse veiklose.

Projektas „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ siekė atspindėti šiuos aspektus, skatindamas miesto kultūros plėtrą, turizmą ir bendruomenės dalyvavimą (VšĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

3.2. Projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ koncepcija ir atitiktis nacionaliniams ir vietos prioritetams

„Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ yra iniciatyva, kuri buvo pradėta siekiant pabrėžti Trakų miesto, esančio Lietuvos istorinėje sostinėje, kultūrinį ir istorinį paveldą bei skatinti kultūrinę veiklą bei turizmą šiame regione. Trakai, žinomas dėl savo išskirtinės architektūros, ypatingo geografinio polio ir istorinių įvykių, susijusių su Lietuvos valstybingumo pradžia, yra svarbus Lietuvos kultūros simbolis (VšĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020). „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ idėja buvo skirta pabrėžti šio miesto unikalumą ir suteikti jam didesnę dėmesį kaip kultūrinio paveldo centrą, šio projekto koncepcija buvo:

- 1) Plačiai ir įdomiai pristatyti Trakų–istorinės Lietuvos Valstybės sostinės daugiatautės bendruomenės tradicijas ir paveldą;
- 2) Kurti naujas kultūrines tradicijas, jas puoselėti bei paskleisti už Trakų krašto ribų po visą Lietuvą;
- 3) Skatinti veiksnius, inspiruojančius aktyvesnį krašto visuomenės dalyvavimą;
- 4) Padėti geriau atsiskleisti Trakų krašto menininkų, kultūrininkų ir vietos bendruomenių kūrybiniam potencialui;
- 5) Trakai buvo, yra ir bus vieta, kurioje pakanka erdvės tiek vietos bendruomenės, tiek atvykstančių kūrėjų kultūrinėms veikloms;
- 6) Trakai senas, ilgametę brandaus ir įvairiapusiško kultūrinio gyvenimo tradiciją turintis kultūros Centras;
- 7) Kultūros sostinėje Trakuose – neproginis įvykis, o ilgametis, pastovus ir kokybine prasme besiplėtojantis reiškinys, kuris 2020-aisiais buvo originaliai ir patraukliai pristatomas visai Lietuvai (VšĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

3.2.1. Logotipo pasirinkimo koncepcija

Projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ ženklas sukurtas reprezentuoti Trakus kaip Lietuvos kultūros sostinę (žr. pav. 2). Trakai buvo antroji Lietuvos valstybės sostinė. Tapsmas Kultūros sostine yra stipri istorinio naratyvo refleksija. Ženklo kompozicija pozicionuoja Trakų kaip Lietuvos Sostinės idėją – Valstybės centrą, Tėvynės širdį. Ryškiausias Trakų simbolis-asiociatyvas yra Galvės ežere stovinti Salos pilis. Raudona pilis saloje, apsupta vandens – būtent tokį vaizdinį pirmiausia prieš akis pamato kiekvienas, nors kartą pabuvojęs Trakuose ar ieškodamas informacijos apie Trakus. Kultūros sostinė, kaip reiškinys veikia dvejomis kryptimis

– trauka į sostinę ir kartu sukuria sklaidą iš jos. Nedaug reiškinių gali savyje sutalpinti abu šiuos vektorius. Vienas iš tokių – vandens paviršius. Įmetant akmenėlį ar monetą į vandenį, pasklinda ratilai. Ratilai formuojasi ir vandeniui tekant į įsiurbiantį gravitacinį centrą. Trakų, kaip kultūros sostinės paskirtis yra būtent tokia – pritraukti svečių ir kuo plačiau paskleisti garsą apie save (<https://trakurumai.lt>). Ratilai yra kinetinis veiksmas sukuriantis poveikį. Stovintis vanduo neturi gyvasties. Raibuliuojantis – vitališkas. Šventė yra vitališkumo įsikūnijimas, o Kultūros sostinė kaip reiškinybė ir yra šventė – trakiškiams ir jų svečiams. Logotipas sudarytas iš dviejų – vandens ir pilies – elementų. Mūrinė, raudonų plytų gotikinė pilis ežero saloje – pagrindinis Trakų traukos taškas, kurį ištisus metus lanko tūkstančiai turistų. Raudonai-oranžinė ženklo centro spalva turi dvi simbolines prasmes – širdies ir pilies. Trakų pilies Sala yra Trakų Širdis. Širdis gyva savo plakimu. Gyventi Kultūros sostinės ritmu, reiškia jausti Šventės Pulsą. Sąsaja su gotikinės epochos mūru pabrėžia naratyvo garbingą turinį ir šimtmečiais skaičiuojamą tęstinumą laike. Kultūros sostinės įvykis – tarsi mestas į vandenį akmenėlis – unikalios vietovės istorinis ir geografinis naratyvas – pasklinda ratilais. Vidiniai ratilai – elipsės – įgaudamos pagreitį modifikuojasi į taisyklingą apskritimą – koduojantį kultūrinių įvykių, renginių žinomumą ir sklaidą. Į / Iš centrinės elipsės – talpi ne tik su vandeniu susijusi metafora: „laikas teka lyg vanduo“, „garsas sklinda bangomis“ ir pan. Tuo pačiu koncentriniai ratilai yra vieną garsiausių tradicinių renginių, (Viduramžių dienos) replikuojanti iliustracija: tai lyg lankytojų mėgstama atrakcija – viduramžiškas šaudymas iš lanko į taikinį. Kas suponuoja lankytojui skirtą žinutę – atvykdami į Trakus, jūs pataikysite tiesiai į „dešimtuką“ (VšĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

2pav. Trakai 2020 Lietuvos kultūros sostinės logotipas

Šaltinis: (trakai-visit.lt.logo.jpg)

Miestas pasirinko logotipą, atspindintį vandens, pilies elementus ir ratilus – kurie skleidžia kultūrą artimoje ir tolimoje aplinkoje. Pilis ežero saloje – pagrindinis Trakų traukos taškas, kurį

ištisus metus lanko tūkstančiai svečių. Salos formoje yra užkoduota ir širdies metafora: širdis gyvybės centras: „Sostinė yra valstybės centras, Tėvynės širdis” teigė jį sukūrusi dizainerė Jūratė Juozėnienė. Taip pat projektui buvo sukurtos įvairios ženklo variacijos, kultūrinių veiklų ir renginių grafinio identiteto ženklavimas. Visa simbolika rengėjai dalinosi su bendruomene. Visi trakiškiai buvo kviečiami pasijusti šventės dalimi pasipuošti facebook paskyras, logotipus buvo galima atsisiųsti iš elektroninio puslapio ir juos naudoti įvairiems tikslams ((VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

3.2.2. Konceptija renginių programoje

Projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ koncepcijos ideologinės nuostatos (VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020) – plačiai ir įdomiai pristatyti Trakų – istorinės Lietuvos Valstybės sostinės daugiatautės bendruomenės tradicijas ir paveldą; Kurti naujas kultūrinės tradicijas, jas puoselėti bei paskleisti už Trakų krašto ribų po visą Lietuvą; Skatinti veiksmus, inspiruojančius aktyvesnį krašto visuomenės dalyvavimą; Padėti geriau atsiskleisti Trakų krašto menininkų, kultūrininkų ir vietos bendruomenių kūrybiniam potencialui; Trakai buvo, yra ir bus vieta, kurioje pakanka erdvės tiek vietos bendruomenės, tiek atvykstančių kūrėjų kultūrinėms veikloms; Trakai senas, ilgametę brandaus ir įvairiapusiško kultūrinio gyvenimo tradiciją turintis kultūros Centras; Kultūros sostinė Trakuose – ne proginis įvykis, o ilgametis, pastovus ir kokybine prasme besiplėtojantis, Reiškinys, kuris 2020-aisiais bus originaliai ir patraukliai pristatomas visai Lietuvai (VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020). Visos šios nuostatos išryškino programą, kuri detalizuojama pagal statusą apibrėžiančio pavadinimo žodžių prasmes:

- 1) Gediminaičių dinastijos šlovės lopšys;
- 2) Lietuvos valdovų Kęstučio ir Vytauto Didžiojo tėvonija ir rezidencija;
- 3) Viduramžių Lietuvos didžiosios kunigaikštystės sostinės paveldas, nacionalinio pasididžiavimo ir savivertės pajautos vieta;
- 4) Daugiatautės bendruomenės tradicijų gyvavimo ir tęstinumo fenomenas;
- 5) Šalies kultūrinių iniciatyvų, inovatyvių ir modernių veiklų bei renginių gravitacinis centras;
- 6) Naujovių ir tradicijų darnos reiškiny;
- 7) Orus Sostinės statuso liudijimas;
- 8) Vertybiškai orientuotos, kultūringos visuomenės atstovavimas;
- 9) Metas parodyti – kokią kultūrą Trakų krašto žmonės kuria dabar;
- 10) Kokiais rakursais kultūra yra įdomi bei unikali šiandien.

Į veiklas buvo įtraukti Lietuvos bei Trakų miesto ir rajono kaimų jaunimo atstovai, kiti bendruomenių nariai. Trakų viešose erdvėse įvyko daugiau kaip 50 įvairiausių renginių, kurie įtraukė vietinius gyventojus, meno kūrėjus, įvairių veiklos sektorių atstovus, miesto svečius (VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

3.2.3. „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ atitiktis nacionaliniams ir vietos prioritetams

Norint sėkmingai įgyvendinti projektą „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“, svarbu buvo įtraukti tiek nacionalinius, tiek vietos lygmens kultūros prioritetus, siekiant atspindėti ir skatinti miesto turtingą kultūrinį paveldą bei vystymąsi, norint pasiekti ilgalaikę ir tvarią kultūrinę plėtrą mieste ir regione. Projekto įgyvendinimo etape išskiriu šiuos prioritetai:

1) Nacionaliniai kultūros prioritetai:

Kultūros paveldo išsaugojimas: Nacionalinis prioritetas yra kultūros paveldo išsaugojimas ir skatinimas. Trakai, kaip miestas su turtingu kultūriniu paveldu (Trakų pilis), buvo įtrauktas į projektą siekiant išsaugoti ir skleisti šį paveldą.

Kultūrinės įvairovės pripažinimas: Nacionaliniai prioritetai skatina įvairių kultūrų ir jų įvairovės pripažinimą. Projekte atspindėtos įvairios kultūros, tradicijos ir identitetai, kurie yra svarbūs siekiant įgyvendinti šį prioriteto aspektą.

Kultūrinės švietimo ir prieinamumo skatinimas: Nacionaliniai prioritetai dažnai apima kultūrinio švietimo ir prieinamumo skatinimą. Projektas skirtas švietimui, rengiant įvairius edukacinius renginius ar iniciatyvas, siekiant suteikti žinių apie miesto kultūrą ir paveldą.

2) Vietos lygmens prioritetai (Trakų specifika):

Turizmo plėtra: Vietos lygmens prioritetas buvo susijęs su turizmo plėtra. Trakai siekė pritraukti daugiau turistų per kultūrinius renginius, o projektas buvo viena iš priemonių šiam tikslui pasiekti.

Bendruomeninė integracija: Vietos lygmens prioritetas buvo skirtas bendruomenės įtraukimui ir dalyvavimui. Projekte buvo skatinamas vietos gyventojų aktyvumas kultūrinėse veiklose ir bendruomenės suinteresuotumas jų miesto kultūra.

Miesto kultūrinio paveldo išnaudojimas: Vietos lygmens prioritetams buvo svarbu išnaudoti ir pabrėžti miesto kultūrinį paveldą. Projektas padėjo šio paveldo išryškinimui ir pristatymui, skatinant jo naudojimą šiuolaikinėje veikloje.

3.2.4. Bendruomenės įtraukimas į kultūrinės iniciatyvas

Kultūriniai renginiai gyventojams – gana svarbus laisvalaikio praleidimo būdas ir kultūrinių poreikių tenkinimo galimybė. Lietuvos kultūros sostinė – Trakai projekto vykdytojas Trakų kultūros rūmai subūrė įvairaus amžiaus, tautybės ir kultūrų žmones bendram kultūriniam tikslui. Plėtojo kultūrinį bendradarbiavimą su užsienio valstybėmis tiek, kiek leido pandeminė situacija pasaulyje. Tarptautinio menų festivalio „Transmisijos“ metu buvo užmegztos naujos partnerystės tarp Trakų, Lietuvos ir Lenkijos, Latvijos, Čekijos, Vengrijos, Ukrainos, Slovakijos ambasadų. Daugiatautiškumas – ne atsitiktinai, o tikslingai pasirinktas festivalio moto, kadangi skirtingos tautos – Trakų išskirtinis bruožas ir didžiausia vertybė. Kultūros sostinės statusas leido praplėsti kultūros paslaugų pasiūlą ir prieinamumą, sustiprinti savivaldos ir įstaigų, menininkų tarpusavio bendradarbiavimą.

Organizuoti renginiai padidino Trakų miesto kultūros, istorijos ir kūrybiškumo žinomumą, pritraukė didesnę turistinę susidomėjimą. Į veiklas įtraukėme Lietuvos bei Trakų miesto ir rajono kaimų jaunimo atstovus, kitus bendruomenių narius, aktyvinamos buvo ir šeimos. Tai suteikė didesnę veiklą prieinamumą regiono vietovėse gyvenantiems, socialinės atskirties grupėms (VšĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020). Trakų rajone kultūrinė veikla buvo vykdoma organizuojant įvairius renginius tam tikroje aplinkoje, ją vykdė įvairios įstaigos. Nuo jų veiklos aktyvumo priklausė ir kultūrinių renginių kokybė, kultūrinės iniciatyvas rodė (VšĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020):

- a. Trakų ir Trakų rajono bendruomenė,
- b. ikimokyklinio/mokyklinio ugdymo įstaigos švietimo ir kultūros įstaigos,
- c. Trakų rajono verslai Trakų rajono seniūnijos,
- d. kultūrininkai Trakuose ir Trakų rajone gyvenantys menininkai ir tautodailininkai,
- e. visi aktyvūs kūrybingi, iniciatyvūs ir pilietiškai Trakų regiono gyventojai.

Dėl pandemijos nutraukus masinius susibūrimus ir vertingus kultūrinius renginius, šie persikėlė į žmonių kompiuterius, mobiliuosius telefonus, be kurių neįsivaizduojamas šiuolaikinio žmogaus gyvenimas. Nuo gruodžio 1-oios iki gruodžio 25-osios kiekvieną vakarą 19 val. virtualus kalendorius atversdavo vieną iš Kultūros sostinės ikonėlių, po kuriomis slėpėsi įvairios edukacijos, koncertai, spektakliai, susitikimai, konkursai ir kiti renginiai (VšĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

3.2.5. Renginių ir veiklų pagrindinės rubrikos

Programos renginius (žr. lentelė 3, Priedas 2) organizavo ir kuravo Trakų rajono savivaldybė, įtraukdama nuolatinis kultūrinių veiklų partnerius – Trakų istorijos muziejų ir Nacionalinį Trakų istorinį parką, dalyvaujant Trakų rajono seniūnijų bendruomenėms, tautinių bendrijų organizacijoms, visuomeninėms organizacijoms ir kt. Projekto veiklas vykdė/realizavo projekto vykdytojas – Trakų kultūros rūmai, kurie išskyrė pagrindines veiklų ir renginių rubrikas (<https://trakurumai.lt>):

- a) Klasikinės kultūros
- b) Moderniosios šiuolaikinės kultūros
- c) Istorinės atminties įprasminimo ir paveldo pažinimo
- d) Etnokultūros
- e) Edukaciniai
- f) Kūrybinių veiklų
- g) Metų kalendorinių valstybinių švenčių ir atmintinų dienų paminėjimų
- h) 2020-iems metams LR Seimo dedikuotų paminėjimų
- i) Sporto
- j) Sakraliniai
- k) Pramoginiai

Organizuoti renginiai padidino Trakų miesto kultūros, istorijos ir kūrybiškumo žinomumą, pritraukė didesnę turistinę susidomėjimą. Meno kūrėjai ir verslo sektoriaus atstovai susibūrė į kūrybinio bendradarbiavimo bendruomenę. Pagerėjo miesto įvaizdis Lietuvoje ir užsienyje, tarptautiniu lygmeniu jis tapo žinomesnis kaip atviras kultūrai, tautoms, kūrybiškumui. Buvo sukurta interneto svetainė kulturossostine.lt, skirta veiklų viešinimui. Ir virtuali kultūros sostinės erdvė. Šios idėjos tikslas – sukurti ir plėtoti naują, virtualios kultūros sostinės tradiciją būsimiems kultūros sostinės organizatoriams – paruošti dirvą virtualiam kultūros vartojimui ir užtikrinti jos prieinamumą (VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

Projekto metu seniūnijų tradicinės etninės šventės, viešinamos Lietuvos mastu, parodant kiekvienos seniūnijos išskirtinumą, jos gyventojų kūrybinį potencialą ir iniciatyvas. Viena pagrindinių renginio rubrikų – Tarptautinis teatrų festivalis Transmisijos. Transmisijose Trakuose dalyvavo trupės iš: Lietuvos Lenkijos Slovakijos Čekijos Vengrijos Ukrainos, taip atverdamos bendruomenių duris ne tik tarp miestų bet ir tarp tautų.

Norint suburti bendruomenę buvo laikomasi ne tik senųjų tradicijų tačiau pasiūlytos ir naujos. Viena iš jų Lietuvos valstybės dekada. Tai renginių ciklas, kuris apjungė Liepos 6 d. (Mindaugo karūnavimo) ir liepos 15 d. (pergalę Žalgirio mūšyje). Viso šio ciklo tikslas inicijuoti tradiciją visai Lietuvai, kartu tęsiant jau susiformavusias tradicijas – švęsti savo Tėvynę, švęsti visos daugiatautės Lietuvos valstybės vertybes ir paveldą.

Trakų viešose erdvėse įvyko daugiau kaip 50 įvairiausių renginių, kurie įtraukė vietinius gyventojus, meno kūrėjus, įvairių veiklos sektorių atstovus, miesto svečius. Mieste įvyko 30% daugiau renginių jaunimui nei ankstesniais metais, bei daugiau kaip 20% visų renginių sudarė renginiai, skirti tautinių bendruomenių atstovams ir lankytojams (VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

3.2.6. Lietuvos valstybės dekados renginiai

Lietuvos valstybės dekada – renginių ciklas apjungs į prasmingą visumą Liepos 6 d. (Mindaugo karūnavimo) ir liepos 15 d. (pergalę Žalgirio mūšyje) (Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020):

- 1) Lietuvos Himno giedojimas laivuose Galvės ežere
- 2) Valstybės diena Angelų kalvoje
- 3) „Vėliavų diena“ (pagerbiamos istorinės miestų ir miestelių vėliavos, LDK vėliavos ir Žalgirio mūšyje pergalę iškovojuusių pulkų vėliavos, kviečiant svečius iš šalių, dalyvavusių Žalgirio mūšyje)
- 4) Viduramžių šventė Trakų salos pilyje
- 5) Kunigaikštystės diena“ – istorinėse Trakų kunigaikštijos teritorijos ribose esančių miestų ir miestelių bendruomenių šventė
- 6) „Gediminaičių diena“ – Gediminaičių dinastijos narių atminimui dedikuota šventė
- 7) „LDK sostinių kelias“ – kasmetinis masinis istorinės atminties žygis maršrutu Kernavė – Senieji Trakai / Trakai – Vilnius
- 8) Tautų šventė (karaimų, totorių ir kitų Trakų tautinių mažumų kultūros pristatymo renginiai)

Lietuvos valstybės dekados renginių tikslas buvo inicijuoti tradiciją visai Lietuvai (kartu tęsiant jau susiformavusias tradicijas) – švęsti savo Tėvynę, švęsti visos daugiatautės Lietuvos valstybės nacijos vertybes ir paveldą, pagerbiant tuos, kas savo krauju Lietuvą gynė ir savo talentais Lietuvą kūrė (VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

3.2.7. Naujų tradicijų pasiūlymai

Kultūra rajone yra palaikoma ilgametę kultūrinę patirtį turinčių žmonių, kurie atsidavę savo darbui, kuria ir siekia, kad kultūra gyvuotų. Sėkmingai vykdomi tradiciniai renginiai paskatino kurti naujus renginius ir puoselėti naujas tradicijas (VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020):

- 1) Tradicija – kasmet Trakuose, valstybiniu lygmeniu iškilmingai paminėti Lietuvos valdovo Vytauto Didžiojo mirties metines
- 2) Visuomenininkų iniciatyva – Viduramžių vakarienė ant Galvės ežero kranto
- 3) Kultūros ažuolo sodinimas – metams įamžinti
- 4) Gediminaičių alėjos sodinimas Senuosiuose Trakuose

Nauji renginiai buvo organizuojami bendradarbiaujant su įvairiomis miesto, rajono, apskrities, respublikos institucijomis, įstaigomis bei organizacijomis. Su nuoširdžiu komandiniu darbu buvo sukurta kokybiška kultūrinė atmosfera. Sugalvoti nauji įvairūs renginiai neabejotinai pagerino bendrą miesto kultūrinį įvaizdį Lietuvoje ir užsienyje. Pasiiekti rezultatai buvo pateikiami 2021 m. Trakų kultūros rūmų (toliau TKR) veiklos ataskaitoje (VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

3.2.8. Nacionaliniai ir užsienio partneriai

Projekte „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ buvo įtraukti tiek nacionaliniai, tiek užsienio partneriai, siekiant skatinti tarptautinį kultūrinį bendradarbiavimą ir turizmo plėtrą, o taip pat ir papildyti projektą su įvairiais ekspertų, meno ar kultūros organizacijų indėliais (VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

Nacionaliniai partneriai:

Valstybinės kultūros institucijos: Lietuvos kultūros ministerija. Ši institucija teikė paramą ir patirtį projekto organizavime.

Miesto savivaldybė: Trakų rajono savivaldybė buvo pagrindinis projekto partneris, teikiantis informaciją, logistinę paramą ir finansavimą.

Kultūros organizacijos: Trakų kultūros rūmų padaliniai yra aktyvūs rajono kultūros puoselėtojai. Vykdo ir įgyvendina daugybę projektų kartu su savo miestelio ar kaimo bendruomenėmis, seniūnijomis. TKR padaliniai bendruomenių ar seniūnijų projektuose atlieka partnerių roles. Didžioji dalis įgyvendinamų projektų stipriai prisideda prie rajono tradicijų puoselėjimo, ateities kartų auklėjimo, palengvina miestelių ar kaimų įprastą kultūrinį gyvenimą, sudaro sąlygas vystytis

visuomeniškoms idėjoms, aktyviai dalyvauti kultūrinėse iniciatyvose buvo kviečiamos įvairios kultūros organizacijos, meno grupės ir meno galerijos. Trakuose ir Trakų rajone gyvenantys menininkai ir tautodailininkai, Trakų rajono seniūnijos kultūrininkai (VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

Švietimo įstaigos: aktyviai įsitraukė ikimokyklinio/mokyklinio ugdymo įstaigos, švietimo įstaigos.

Bendruomenės nariai: visi aktyvūs kūrybingi, iniciatyvūs ir pilietiški Trakų regiono gyventojai.

Užsienio partneriai:

Užsienio kūrybinės industrijos atstovai: Partnerystė su užsienio meno kolektyvais, meno atlikėjais ir renginių organizatoriais trupės iš: Lietuvos, Lenkijos, Slovakijos, Čekijos, Vengrijos, Ukrainos. Išplėtoti partnerystės tinklą su įvairiais nacionaliniais ir užsienio subjektais buvo labai naudinga siekiant įvairiapusiško projekto vystymo, turinio gausos ir sėkmingo įgyvendinimo VŠĮ Trakų kultūros rūmų veiklos ataskaita, 2020).

IV. PROJEKTAS „LIETUVOS KULTŪROS SOSTINĖ“ IR JO POVEIKIS BENDRUOMENĖMS: TRAKŲ ATVEJO ANALIZĖ

Šiame skyriuje pristatoma atlikto tyrimo metodologija, jos panaudojimo pagrindimas, procesas, tyrimo rezultatai ir rezultatų apibendrinimas. Šio darbo tyrimo objektas 2020 metų konkurso Lietuvos kultūros sostinė laimėtojas – Trakų miestas. Kokybiniam tyrimui atlikti pasirinktas pusiau struktūruotas interviu metodas, kurio metu apklausiami Trakų miesto renginių programos kolektyvų atstovai. Įvertinti kultūros projekto poveikį tarptautinei tinklaveikai, naudotas kokybinis tyrimo metodas – pusiau struktūruotas interviu.

Tyrimo metu atlikta tikslinė atranka. Orientuotasi į 2020 m. LKS - Trakai renginių programos kolektyvų atstovus. Šiuo būdu buvo gautos apklausos dalyvių nuomonės, patirtys ir reakcijos į tarptautinės tinklaveikos aspektus, kultūrų mainus ir projekto poveikį bendruomenei. Apklausoje „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ ir jo poveikis bendruomenėms dalyvavo 7 respondentai. Jie buvo atrinkti tiksliniu būdu. Tyrimo dalyviams buvo pateiktas iš anksto sudarytas klausimynas, o esant poreikiui papildytas interviu metu. Pusiau struktūruotą interviu sudarė 7 tiesioginiai klausimai nagrinėjamos temos kontekste ir du papildomi siekiant išsiaiškinti respondento sąsajas su kolektyvu. Kiekvienam respondentui buvo užduodami tie patys klausimai, siekiant užtikrinti objektyvumą ir galimybę palyginti gautus atsakymus. Klausimai pateikti 3 priede. Išanalizavus gautus duomenis, pateikiamos išvados ir pasiūlymai.

4.1. Empirinio tyrimo tikslas ir uždaviniai

Atlikus mokslinės literatūros analizę, kilo poreikis šią informaciją papildyti žiniomis, kuriomis pasidalintų projekte „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ dalyvavę ir su organizavimu susidūrę atstovai. Šių duomenų analizė gali būti naudinga renginių organizatoriams, kadangi išsamiai tyrinėta teorinė ir praktinė projekto „Lietuvos kultūros sostinė“ ir jo poveikis bendruomenės: Trakų atvejo analizės dalis, suteiks visapusišką tyrimą.

Tyrimo tikslas – ištirti projekto „Lietuvos kultūros sostinė“ ir jo poveikį bendruomenės: Trakų atvejį.

Tyrimo uždaviniai:

1. Įvertinti projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ poveikį bendruomenėms;
2. Atskleisti pagrindines „LKS – T“ projekto naudas Trakų kultūriniam gyvenimui;

3. Atskleisti ar projektas skatina įvairių kultūrų integraciją ir skirtingų bendruomenių bendradarbiavimą;
4. Atskleisti su kokiomis problemomis susidūrė projekto dalyviai;

4.2. Kokybinio tyrimo metodologija

Siekiant kryptingo interviu, pasirinktas pusiau struktūruoto interviu tipas. Šis metodas pasirinktas todėl, kad leidžia tiesiogiai bendraujant lanksčiau vesti interviu eigą, geriau pažinti informantą, išsamiau analizuoti temą, esant poreikiui patikslinti klausimus. Kitas svarbus pasirinkto tyrimo metodo bruožas – kokybiniam tyrimui netaikomi griežti imties tūrio reikalavimai (Kardelis, 2016). Taigi, šio tipo pasirinkimą lėmė šio metodo galimybė rinkti duomenis iš nedidelės informantų grupės, kurie yra tos srities žinovai, ekspertai, praktikai, tai pat galimybė lanksčiai pakreipti pokalbio eigą, esant poreikiui pateikti papildomus klausimus, ir atskleisti socialinę tikrovę tiriamuoju požiūriu (Kardelis, 2016).

Tyrimo tipas: Šiame tyrime pasirinktas pusiau struktūruoto interviu tipas. Kokybiniu tyrimu tikėtasi gauti tikslus, išsamius atsakymus.

Tyrimo populiacija: Projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ renginių kolektyvų atstovai.

Tyrimo imtis: 6 respondentai iš skirtingų kolektyvų.

Tyrimo atrankos būdas: tikslinė atranka. Orientuotasi į 2020 m. projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ renginių kolektyvų atstovus, renginio dalyvius.

Duomenų rinkimo metodas: pusiau struktūrizuotas interviu.

Tyrimo laikas ir vieta: Tyrimai atlikti 2023 metų lapkričio 27 d. Tyrimo laikas ir vieta buvo pasirinkti atsitiktinai, siekiant užtikrinti objektyvumą ir atsitiktinumą duomenų rinkimo procese. Šios sąlygos buvo pasirinktos atsitiktinai, kad neįsiterptų subjektyvūs veiksniai į duomenų rinkimo procesą. Tyrimo procesą galima suskirstyti į keturių etapų seką:

1 etapas. *Pasiruošimas.* Šio etapo pagrindinė užduotis buvo išanalizavus tiriamą lauką, sudaryti klausimyną, bei identifikuoti informantus, projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ dalyvius. Atsirinkus informantus, susisiekti su jais, prisistatyti bei įtikinti savanoriškai dalyvauti tyrime.

2 etapas. *Duomenų rinkimas.* Iš anksto suderintu laiku, susitinkama su informantais gyvam interviu.

3 etapas. *Gautų duomenų apdorojimas ir analizė.* Turinio analizės būdu surinkti duomenys susistemunami ir išanalizuojami.

4 etapas. *Išvadų formulavimas.* Tyrimo išvados pateikiamos apibendrinimo metodu. Išvadose atskleidžiami svarbiausi tiriamojo darbo rezultatai.

Tyrimo etika: Tiriamieji buvo supažindinti su interviu tikslu, nurodyta kur bus panaudoti gauti duomenys, dėl šios priežasties apklaustieji savanoriškai sutiko dalyvauti tyrime ir pasidalinti patirtimi rūpimais klausimais. Iš apklaustųjų buvo gautas žodinis sutikimas. Negavus tyrimo dalyvių sutikimo skelbti jų ne nuasmenintus duomenis, atsižvelgiant į kokybinių tyrimų etiką ir siekiant užtikrinti tiriamųjų anonimiškumą bei konfidencialumą, interviu rezultatų analizėje apklaustieji buvo užkoduoti žodžiais ir numeriais: respondentas1, respondentas2, respondentas3, respondentas4, respondentas5, respondentas6.

4 lentelė *Kokybinio tyrimo respondentų kodavimas*

Respondento kodas	Organizacijos atstovas
Respondentas1	Socialinių paslaugų teikiančios organizacijos atstovas
Respondentas2	Šeimos centro atstovas
Respondentas3	Trakų religinių bendruomenių atstovas
Respondentas4	Trakų kultūros atstovas
Respondentas5	Tautinių mažumų kolektyvo atstovas
Respondentas6	Tautinių mažumų kolektyvo atstovas

Šaltinis: sudarė baigiamojo rašto darbo autorė.

Klausimyno pristatymas: Interviu metu pateikiami klausimai susiję su projekto Lietuvos kultūros sostinės tema. Atviri klausimai respondentams pateikiami siekiant išsiaiškinti gautus plusus ar minusus rengiant projektą LKS, kokia išliekamoji vertė bendruomenėms. Interviu klausimai sudaryti atsižvelgiant į tyrimo tikslą. Buvo užduoti 7 atviri klausimai ir du bendrieji klausimai siekiant išsiaiškinti respondento atstovavimą organizacijai. Žemiau pateikiamas interviu klausimynas:

5 lentelė *Tyrimo klausimynas*

Tema	Klausimas
Bendrieji klausimai apie sąsają su kolektyvu, kolektyvo pristatymas	Kolektyvo pavadinimas, pareigų pobūdis
	Papasakokite, kaip Jūsų organizacija įsitraukė į projekto „Trakai – Lietuvos kultūros sostinė“ programos formavimą ir šio projekto įgyvendinimą? Kokie buvo Jūsų bendruomenės dalyvavimo šiame projekte prioritetai?

Projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ praktinės situacijos ir jų analizė.	Kokias išskirtumėt pagrindines šio projekto naudas Trakų kultūriniam gyvenimui?
	Kokius išskirtumėt Jūsų bendruomenei aktualiausius renginius? Kodėl šiuos?
	Ar projektas skatina įvairių kultūrų integraciją ir skirtingų bendruomenių bendradarbiavimą? Jei taip, kaip tai vyksta?
Projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ vertinimas bei ateities perspektyvos	Su kokiomis problemomis susidūrėte dalyvaudami šiame projekte?
	Ar matote sritis, kuriose projektas Lietuvos kultūros sostinė galėtų būti padaryta daugiau, skatinant bendruomenių kultūrinę įtrauktį?
	Kokias įvardintumėt pagrindines šio projekto naudas Jūsų bendruomenei? Kokias bendruomenėms aktualias problemas padėjo spręsti šis projektas? (vertinant kultūrinį, ekonominį, socialinį poveikį ir poveikį miesto aplinkai ir atmosferai)

Šaltinis: sudarė baigiamojo rašto darbo autorė.

Duomenų analizės metodas: kokybinė turinio analizė sudaryta iš trijų kategorijų: Lietuvos kultūros sostinės (toliau LKS) projekto naudos bendruomenei analizė, LKS projekto problemos analizė, LKS projekto aktualumo analizė. Kokybinė turinio analizė padeda identifikuoti temines kategorijas, kurių pagrindu yra pateikiamas sisteminis tiriamo reiškinių vertinimas (Žydžiūnaitė, 2017).

4.3. Projekto „Lietuvos kultūros sostinės poveikis bendruomenei: Trakų atvejo tyrimo rezultatų analizė

Šiame darbe atliktu tyrimu buvo siekiama ištirti, projekto „Lietuvos kultūros sostinė“ poveikį bendruomenei Trakų mieste, išsiaiškinti kokią naudą bei kokius iššūkius sukėlė projekto organizavimas.

Pirmiausia siekiant atskleisti projekto organizavimo situaciją, respondentų paklausta apie jų atstovaujamų kolektyvų įsitraukimą į projekto „Trakai – Lietuvos kultūros sostinė“ programos formavimą ir šio projekto įgyvendinimą? Kokie kolektyvo bendruomenės dalyvavimo šiame projekte prioritetai? Tai leidžia įvertinti kaip pačios įstaigos mato save iš vidaus.

6 lentelė Respondentų įvardinti bendruomenės prioritetai ir įsitraukimas į projektą

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Organizavimas	Įtraukimas ir įgyvendinimas	R5 „pakvietė savivaldybė“, R2 „kvietė savivaldybė“, R1 „kvietė paramos socialinis skyrius<...>“, R3 „Kvietė savivaldybė“.
	Kolektyvų bendruomenės prioritetai	R4 <...> prioritetai buvai viešinti save ir įsitraukti į veiklą“, R3 „Reklama ir vienybė“, R6 „miesto savivaldybė pakvietė <...>, mūsų įstaiga viešino savo darbą, veiklas, kad sužinotų visuomenė apie mus“, R2 „šiam projekte mūsų įstaigą pakvietė dalyvauti soc. paramos skyrius <...> Įstaiga teikė ir pristatė darbo pobūdį, veiklas, skleidė informaciją visuomenei“.

Šaltinis: sudarė baigiamojo darbo autorė

Respondentų įvardintas organizavimas ir kolektyvų įtraukimas į projektą parodo, kad pagrindinis projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ organizatorius buvo Trakų rajono savivaldybė, kuris vykdė savo užduotys suburti kuo įvairesnius kolektyvus projekte. Kolektyvai savo bendruomenės prioritetus nurodė tokius kaip kolektyvo suvienijimo, kolektyvo veiklos viešinimo.

Kiekvienas projektas Lietuvoje, vadovaujasi projektų rengimo pasiūlymais ir stengiasi suteikti projektui didesnę renginių spektrą įvairioms amžiaus grupėms. Respondentų buvo klausama, kokia yra jų tikslinė auditorija, kuriai amžiaus grupei trūko renginių, kokie renginiai sulaukia didžiausio dėmesio. Tai yra svarbu, organizuojant projektus ir renginius, kurie gali koreguoti pasiūlą ir turėti įtakos tikslinei auditorijai.

7 lentelė Respondentų įvardinta tikslinė auditorija

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Tikslinės auditorijos indentifikavimas	Visos amžiaus grupės	R2 „<...> Renginiai, kurie buvo skirti šeimoms, įtraukti buvo ir nepilnamečius“, R3 „renginiai skirti šeimoms auginantiems tiek mažamečius vaikus, tiek ir paaugliams“
	Vietinė bendruomenė	R6 „Vyko daug renginių, pasirodymų, patys Trakai buvo išgirsti visoje Lietuvoje. Daug veiklų vaikams“, R4 „geriausia buvo spektakliai, nes susidomėjimas Trakuose buvo didžiausias“, R5 „aktualiausi mūsų kolektyvui buvo susiję su tautomis, nes mūsų pačių kolektyvas ne Lietuvių tautybės,, .
Renginiai sulaukiantys didžiausios auditorijos susidomėjimo	Tradiciniai renginiai	R2 <...> „aktualūs renginiai tai Kalėdiniai renginiai, Užgavėnių ir Joninių, miesto šventė“, R1 <...> Tradiciniai, renginiai, nes jos yra aktualiausios metų šventės “

Šaltinis: sudarė baigiamojo darbo autorė

Visi respondentai bandydami apibrėžti savo tikslinę auditoriją, teigė kad planuodami ir organizuodami renginius pagal renginio ar projekto pobūdį, dažniausiai orientuojasi, kad renginiai būtų naudingi ir įdomūs įvairioms amžiaus grupėms.

Reikia išskirti, kad didžiausio lankomumo ir susidomėjimo susilaukia tradiciniai, bendruomenių renginiai, kurių auditorija jau susiformavusi per ilgametės tradicijas. Respondentų atsakymai suteikia galimybę suprasti bei įvertinti tradicinius renginius lankytojų atžvilgiu, tokie renginiai išskiriami kaip didžiosios metų šventės Lietuvoje.

Norint atskleisti projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ naudą ir problemas respondentų atsakymai buvo suskirstyti į dvi kategorija naudingumo analizės ir problemos analizės.

8 lentelė Respondentų įvardinta projekto „LKS – T“ nauda ir problemos

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Naudingumo analizė	Pagrindinė projekto nauda Trakų kultūriniam gyvenimui	R3 „Mūsų bendruomenė tapo vieningesnė, draugiškesnė. <...> suteikta galimybė organizatoriams parodyti daug daugiau renginių“, R5 „vyko daug renginių, pasirodymų, patys Trakai buvo išgirsti visoje Lietuvoje <...>“, R1 „per renginius, pasirodymus, veiklas vaikams Trakai garsinami visoje Lietuvoje“, R6 „buvo daug renginių, kuriuose buvo smagu dalyvauti“, R5 „buvo daug viešinamas kultūrinis gyvenimas“.
	Įvairių kultūrų integracijos skatinimas	R2 „<...> įstaiga kaip tik dirba su skirtingomis bendruomenėmis <...> visi yra įtraukiami, gali artimiau susipažinti“, R6 „Projektai skatina kultūrų integraciją“, R5, <...> projektas skatina įvairių kultūrų integraciją ir skirtingų bendruomenių bendradarbiavimą, kadangi įtraukiami įvairių kultūrų žmonės“, R4 „skatina, integraciją <...> bendradarbiavimas vyksta tarp kolektyvų ir po renginių yra tęstiniai projektai“.
	Pagrindinė projekto nauda bendruomenei	R1 „Visuomenė susipažino su mūsų įstaiga, jos teikiamomis paslaugomis“, R5 „bendruomenė tapo vieningesnė. Susisiekimo problema buvo išspręsta <...> kultūriniu principu daug daugiau renginių ir mažiems nedideliems kolektyvams yra galimybė pasirodyti“, R2 „bendruomenei tai buvo naudinga. Ji tapo vieningesnė ir daug veiklų turėjo bendruomenės vaikai“.
Problemų analizė	Bendruomenei aktualios problemos	R3 „<...> daugiau idėjų. Viena iš idėjų galėtų būti politinės diskusijos, kurios spręstų nūdienos

		klausimus svarbius visuomenėj, kurią apima silpnoji grandis (senjorai, mašinos, bendruomenės, vaikai) “, R5 „<..> Aktuali problema bendruomenės „drąsa“ <...> aktyvumas <...>, ekonomikai tai bendras finansavimas <...> dėl padidėjusio turistų srauto mietas nesusitvarkė su aplinkos priežiūros darbais“.
	Organizavimo problemos	R6 „Iškilo finansavimo problemos “, R4 „Problemų nekilo“, R2 „Problemų nekilo“, R1 „finansavimas, nenoras dalyvauti, susisiekimas“.

Šaltinis: sudarė baigiamojo darbo autorė

Naudingumo analizė leidžia atskleisti projekto „LKS – T“ naudą Trakų kultūriniam gyvenimui, nauda bendruomenei ar buvo skatinama įvairių kultūrų integracija. Dauguma respondentų teigė, kad projektas suteikė naudos Trakų kultūriniam gyvenimui, tokios kaip viešumas, renginių gausa, bendruomeniškumo skatinimas. Pagrindinė projekto nauda bendruomenei nurodoma, kaip didesnė informacijos sklaida, didesnė renginių gausa, vaikų įtraukti į renginius, susisiekimą problemos išsprendimas.

Problemos analizė leido išskirti su kokiomis problemomis buvo susidurta dalyvaujant šiame projekte ir kokiose srityse projekte Lietuvos kultūros sostinė galėtų būti padaryta daugiau, skatinant bendruomenių kultūrinę įtraukti. Respondentų atsakymai buvo įvairūs: vieni teigė, kad viskas buvo puiku ir problemų nebuvo, kiti įvardino keletą problemų. Dauguma tyrimo dalyvių pagrindines bendruomenei aktualias ir organizavimo problemas įvardino tokias kaip finansavimo problemos, nenoras dalyvauti, nesugebėjimas susitvarkyti su projekto metu iškilusiais sunkumais mieste .

Apibendrinus, darome išvadą, kad kultūriniai renginiai gyventojams – svarbus laisvalaikio praleidimo būdas ir kultūrinių poreikių tenkinimo galimybė. Lietuvos kultūros sostinė – Trakai projekto vykdytojas subūrė įvairaus amžiaus, tautybės ir kultūrų žmones bendram kultūriniam tikslui, tačiau siekiant didesnės įtraukties reikia plėtoti tarptautinius ryšius, didinti renginių spektrą įvairioms amžiaus grupėms.

4.4. Tyrimo esminių rezultatų apibendrinimas

Apibendrinant atliktą tyrimą, tikslinga jį įvertinti nagrinėtos literatūros kontekste. Literatūros analizės metu buvo išryškinta, kad projektas „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ turėjo didelį poveikį bendruomenėms, didino žmonių integraciją į kultūros renginius ir bendruomenės projektus, taip skatindamas žmones susitikti, bendrauti ir dalyvauti įvairiose veiklose. Šis projektas paskatino kultūrinį turizmą, investicijas į kultūrą, taip prisidedant prie miesto vystymosi, infrastruktūros plėtros ir kultūrinio gyvenimo gerinimo.

Tyrimo metu atskleista, kad projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ poveikis bendruomenėms patenkino vartotojų poreikius, tačiau reiktų didinti renginių spektrą, finansavimo rodiklius ir stengtis praplėsti veiklas, skirtas jaunimui, taip skatinant kultūrinį patrauklumą ateities kartoms.

IŠVADOS

1. Nagrinėjant mokslinę literatūrą, mokslinius straipsnius, tyrimus, studijas, teisės aktus ir įstatymus, pastebėta, kad menas ir kultūra turi didelę įtaką šiuolaikinių miestų plėtrai. Pastaraisiais metais pastebimas augantis susidomėjimas kultūros sektoriumi miestų ir regionų socialinės ir ekonominės plėtros kontekste. Kultūros poveikio ekonominei plėtrai tyrimuose daugiausia dėmesio skiriama dideliems miestams, o mažesni miestai vis dažniau į savo strategijas bando įdiegti kultūros sektoriumi pagrįstus modelius. Jie imasi tokių veiksmų, nes paprastai manoma, kad kultūros sektorius daro teigiamą poveikį socialinei ir ekonominei plėtrai, be kita ko kurdamas naujas darbo vietas, gerindamas miesto įvaizdį, pritraukdamas naujas investicijas, gerindamas gyventojų gyvenimo kokybę. Teigiamą poveikį kultūros miestų plėtrai atskleidžia ir bendruomenės integracija – kultūros renginiai ir bendruomenės projektai, kurie skatina žmones susitikti, bendrauti ir dalyvauti įvairiose veiklose didina bendruomenės integraciją ir bendradarbiavimą. Kultūriniai renginiai, meno parodos, festivaliai ir kitos kultūros iniciatyvos pritraukia turistus į miestą, didindamos jo populiarumą. Didinant turistų srautus yra skatinamas verslas, tai turi teigiamą ekonominį poveikį. Taip pat prie įtakos šiuolaikinių miestų plėtrai prisideda meno ir kultūros iniciatyvos, kurios skatina kūrybiškumą ir inovacijas.
2. Vertinant kultūros miestų projektų prioritetus ir jų poveikį bendruomenėms pastebėta, kad vienas iš prioritetų yra kultūros įstaigų, tokių kaip muziejų, meno galerijų, teatrų ar koncertų salių, atnaujinimas, kuris padidina kultūrinių renginių skaičių mieste ir padaro juos lengviau pasiekiamus bendruomenei. Projektai prisideda prie kultūrinio paveldo objektų išsaugojimo, atkūrimo, taip stiprindamas bendruomenės identitetą ir pasididžiavimą savo kultūros paveldu, skatindamas didesnę sąmoningumą apie istoriją ir tradicijas. Nagrinėjant tyrimų duomenis, išskirtas svarbus projektų prioritetas ir poveikis bendruomenei – kultūrinis švietimas ir jaunimo įtraukimas. Švietimo programos, renginiai gali padėti jaunimui suvokti ir prisijungti prie miesto kultūrinės veiklos, taip skatindamas kultūros puoselėjimą ir kultūrinį aktyvumą ateities kartoms. Vertinant kultūros miestų projektų poveikį, svarbus yra atgalinis ryšys ir miestų gebėjimas patenkinti simbolinius gyventojų poreikius lemia jų sėkmę, kuri vėl atranda savo pirminę reikšmę. Šis gebėjimas yra priklausomas ir susijęs su kultūros ekosistema. Miestas kaip kūrybos ir eksperimentų erdvė kuria vertę aktyvindamas pakankamus stimulus, leidžiančius bendruomenėms integraliai vystytis per kūrybiškumą (Robin, 2019).

3. Nagrinėjant projekto Lietuvos kultūros sostinės tikslus siekius ir politiką, kuria remiantis vykdomi projekto veiksmai – išskiriami prioritetai, tokie kaip kultūrinio paveldo išsaugojimas ir skatinimas, kultūrinės įvairovės ir identiteto skatinimas, meno ir kultūros švietimas, tarptautinės reprezentacijos stiprinimas, kultūros infrastruktūros plėtra, inovacijų ir kūrybiškumo skatinimas. Atskleidžiamas rodiklis, jog svarbu siekti ilgalaikės perspektyvos, kurioje būtų derinami skirtingi veiksniai, kad kultūrinis projektas būtų sėkmingas ir naudingas visai Lietuvos bendruomenei.
4. Atliktas tyrimas tarp projekto „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ renginių kolektyvų narių parodė, kad „kultūrinė patirtis“ atlieka svarbų vaidmenį gerinant miestų veiklą. Kultūros ir kūrybos sektoriai prisideda prie socialinio ir ekonominio miestų atgimimo, keičia jų įvaizdį, formuoja specifinę kūrybinę aplinką, kuria naujas darbo vietas ir tvarko miesto erdvę. Didžioji dalis interviu dalyvavusių respondentų paminėjo, jog kultūros projektą „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ vertina kaip miesto ir savo kolektyvo viešinimo sklaidos terpę, kuri skatina bendruomenių įvairovę ir sąveiką. Apibendrinant galima teigti, kad vietos kolektyvai teigiamai vertina LKS projekto organizavimą, dalyvavimą šiame projekte. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus reikėtų tikėtis kad masinių renginių propagavimas, jų finansinė parama gali netiesiogiai prisidėti prie pilietinės ir įsitraukusios visuomenės formavimo ir stiprinimo Lietuvos miestuose.

PASIŪLYMAI

Įvertinus tyrimo rezultatus, pateikiami šie pasiūlymai „Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ organizatoriams:

1. Atlikus tyrimą išryškėjo, kad visas LKS projekto organizavimas buvo sutelktas į Trakų rajono savivaldybės ir Trakų kultūros rūmų veiklą. Siūloma peržiūrėti organizacijų pajėgumus ir paskirstyti organizavimą plačiau, įvairesnėms organizacijos taip skatinant didesnę renginių spektrą.
2. Siekiant didesnio bendruomenės įsitraukimo, siūloma didinti renginių pasiūlą, kuri būtų pritaikyta skirtingoms auditorijos grupėms. Tyrimo rezultatuose išskiriama auditorijos grupė jaunimas.
3. Siūloma įtraukti kuo daugiau darbuotojų į kūrybinį procesą, išklausti jų pasiūlymus, rengti bendrus susirinkimus, taip siekiant motyvuoti darbuotojus įsitraukti į bendrą organizacijos tikslo siekimą.
4. Siūloma, reguliariai, vieną kartą į metus vykdyti esamos auditorijos poreikių tyrimus. Įvertinus šiuos duomenis, kurti strategijas joms pasiekti. Siūloma tyrimus pateikti vartotojų duomenų bazėje esantiems vartotojams, renginių metu, bilietų įsigijimo vietose, socialiniuose tinkluose (Facebook, Instagram). Socialinėje erdvėje vartotojams pateikti lengvai naudojamą anketą, kurią nemokamai galima sukurti Google Formos įrankių pagalba (pridedama nuoroda https://www.google.com/intl/lt_lt/forms/about/).
5. Įvertinus, kad organizacijos linkusios naudotis socialinių tinklų komunikacijos kanalu „Facebook“. Siūloma pasinaudoti šios socialinės komunikacijos priemonės siūlomu įrankiu skirtu įvertinti auditorijos segmentus: pridedamas internetinis puslapis (<https://www.facebook.com/business/insights/tools/audience-insights>). Naudojantis šiuo įrankiu, nustatyti tikslines auditorijas rinkoje.
6. Siūloma parengti auditorijos plėtros planą, pagal Didžiosios Britanijos auditorijos plėtros agentūros pateiktą - auditorijos plėtros vadovą pridedama nuoroda: (<https://www.theaudienceagency.org/resources/guide-to-audience-development-Planning>).
7. Siūloma du arba vieną kartą per metus (pagal finansines galimybes) organizuoti arba deleguoti organizacijos darbuotojus į seminarus kompetencijų tobulinimui renginių organizavimo ir sklaidos srityse.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Florida R. (2015). Kūrybinės klasės iškilimas (angl. The Rise of the Creative Class). Vilnius: Technika, P. 487
2. Kinčinitis V. (2016). Kultūros ir meno rinka pokyčių visuomenėje. Inter-studia humanitatis, nr. 15. P. 69-84.
3. Žydzūnaitė, V. (2017). Kokybiniai tyrimai: Principai ir metodai: Vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams. Vilnius: Vaga.
4. Barbieri, D., Karu, M., Riobó o Lestó n, I., Mollard, B., Reingardė, J., & European Institute for Gender Equality. (2017). Methodological report. Prieiga per internetą: https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-index-2017-methodological-report?language_content_entity=en (Žiūrėta 2023 11 15)
5. Dalykinė kelionė į Norvegiją. Projektas „Kultūra visiems“. Prieiga per internetą: <http://utenoskc.lt/2016/04/01/dalykine-kelione-i-norvegija-projektas-kulturavisiems/&pdf> (Žiūrėta 2022 10 28).
6. Donskis L., Aukštoji ir populiarioji kultūra: praraja ar dialogas? Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/11181> (Žiūrėta 2022 10 15).
7. European Capital of Culture (2023). Prieiga per internetą: <https://culture.ec.europa.eu/policies/culture-in-cities-and-regions/european-capitals-of-culture> (Žiūrėta 2022 10 28).
8. Europos Ekonominės Erdvės finansinio mechanizmo programa „Kultūra“ (2014). „Vietos kultūrinio verslumo skatinimas“ 2014–2021 m. Prieiga per internetą https://www.cpva.lt/data/public/uploads/2019/09/2-kvietimas_gaires-ir-priedai-visuomenei.pdf (Žiūrėta 2023 11 25).
9. Gomes P., Librero-Cano A. (2016). Evaluating three decades of the European Capital of Culture programme: a difference-in-differences approach. Prieiga per internetą: <https://core.ac.uk/download/pdf/141228935.pdf> (Žiūrėta 2011 11 25).
10. Graeme E. (2017). Cultural Planning: An Urban Renaissance? Prieiga per internetą: <https://books.google.com.co/books?id=Ho2EAgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=fr#v=onepage&q&f=false> (žiūrėta 2023 10 12).
11. Kultūros fabrikas. Prieiga per internetą: <http://www.kulturosfabrikas.lt/lt/m/paslaugos/apie-kufa> (Žiūrėta 2022 10 28).

12. Kūrybiška Europa Kultūra. (2019). Bendradarbiavimo projektai. Prieiga per Internetą: <<http://kurybiskaeuropa.eu/kultura/bendradarbiavimo-projektai>> (žiūrėta 2020 10 14)
13. Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija (2022) Įsakymas, dėl kvietimo teikti paraiškas dalyvauti 2022 metų „Lietuvos kultūros sostinė“. Prieiga per internetą: <<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/regionukultura/projektas-lietuvas-kulturos-sostine>> (Žiūrėta 2022 10 28).
14. Lietuvos Respublikos Seimas (2007). Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija, nr. 39(1460). P.5. Prieiga per internetą: <<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.295261/LOKCNdMMDh>> (Žiūrėta 2023 11 15).
15. Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija (2023). Strateginis veiklos planas 2023 – 2025 m. Prieiga per internetą: <<https://lrkm.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2023/12/4hAlSKDrSIE.pdf>> (Žiūrėta 2023 11 15).
16. Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija (2017). Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrimo ataskaita. Prieiga per Internetą: <<http://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2017/08/2017-Gyventoju-dalyvavimo-kulturoje-tyrimo-ataskaita.pdf>> (žiūrėta 2023 10 25).
17. Lietuvos Respublikos Seimas. (2004). LR kultūros centrų įstatymas. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.238644>> (žiūrėta 2020 10 27).
18. Vilkončius L. (2007). Lietuvos kultūros politika ir kultūros įstaigų veiklos administravimas. Šiuolaikinis kultūros įstaigų administravimas ir valdymas. Prieiga per internetą: <http://eia.libis.lt:8080/archyvas/viesas/20110401172247/http://www.lkdte.lt/lkdte/mokomedz/01_Vilkoncius.pdf> (Žiūrėta 2022 10 29).
19. Rausell-Köster P., Ghirardi S. (2022). Cultural experiences in the framework of “cultural cities”: measuring the socioeconomic impact of culture in urban performance. Prieiga per internetą: <<https://cityterritoryarchitecture.springeropen.com/articles/10.1186/s40410-022-00189-8>> (Žiūrėta 2023 11 02).
20. Mažeikaitė K. (2023). Savivaldybių kultūros indeksas 2021 tyrimo santrauka. Prieiga per internetą: <https://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2023/05/LKT_Savivaldybiu-kulturos-indeksas-2021_Santrauka.pdf> (Žiūrėta 2023 11 15).
21. Murawska S., Bieganska J. (2014). The Impact of Cultural Events on City Development: the (Great?) Expectations of a Small City. Prieiga per internetą:

- <https://www.researchgate.net/publication/284719781_The_Impact_of_Cultural_Events_on_City_Development_the_Great_Expectations_of_a_Small_City> (Žiūrėta 2023 10 25).
22. Pauliukevičiūtė A., Raipa A. (2009). Kultūros programų ir projektų valdymas. Viešoji politika ir administravimas. ISSN 1648-2603 Nr. 28. Prieiga per internetą : <<file:///C:/Users/Vartotojas/Downloads/26936-Article%20Text-88015-1-10-20200629.pdf>> (Žiūrėta 2023 11 15).
23. Tylko K. (2023). European Capital of culture Plovdiv 2019: effects through the lens of the local community. Prieiga per internetą: <https://www.researchgate.net/publication/370266854_EUROPEAN_CAPITAL_OF_CULTURE_PLOVDIV_2019_EFFECTS_THROUGH_THE_LENS_OF_THE_LOCAL_COMMUNITY> (Žiūrėta 2023 10 12).
24. Trakų rajono savivaldybė (2021). VšĮ Trakų kultūros rūmų 2020 metų veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: <<https://www.trakai.lt/data/public/uploads/2021/03/svp-2021-2023-m.pdf>> (Žiūrėta 2023 11 25).

PRIEDAI

1 priedas

1 lentelė Konkurso „Lietuvos kultūros sostinė“ vertinimo kriterijai

Kriterijus	Didžiausias balų skaičius
1. Projekto aktualumas	40
Vertinama: - ar projektas atitinka „Lietuvos kultūros sostinė“ tikslus, uždavinius; - ar projektas novatoriškas ir aktualus miesto kultūros plėtrai; - ar projektas prisideda prie miesto tapatybės ir įvaizdžio kūrimo; - ar projektas įtraukia kitus miestui reikšmingus projektus ir/ar renginius.	
2. Projekto kokybė	30
Vertinama: - išliekamoji vertė; - tęstinumo perspektyvos; - poveikis vietos bendruomenės kultūrinei aplinkai.	
3. Projekto veiklų ir žmogiškųjų išteklių pagrįstumas	15
Vertinama: - kiek išsamus, aiškus ir nuoseklus veiksmų planas; - ar numatytos veiklos leis pasiekti numatomus rezultatus; - projekto vykdytojų patirtis.	
4. Projekto biudžeto pagrįstumas	15
Vertinama: - ar biudžetas aiškus ir išsamus; - ar į biudžetą įtrauktos visos projekto įgyvendinimo išlaidos; - ar pagrįstas numatytų išlaidų būtinumas projektui įgyvendinti; - ar yra kitų finansavimo šaltinių (paslaugomis ar lėšomis)	
Didžiausias bendras balų skaičius	100

Šaltinis: sudarytas darbo autorės vadovaujantis (<https://lrkm.lrv.lt>)

3 lentelė „Trakai - Lietuvos kultūros sostinės ” renginiai

Proginiai atidarymo renginiai	Trakai – Lietuvos kultūros sostinė 2020 atidarymo šventei dedikuotas pučiamųjų orkestro „Trimitas“ koncertas (Trakų Bazilika).	Simbolinio Kultūros Medžio atidengimas (skveras prie savivaldybės).	Teatralizuotas Kalėdų eglės įžiebimo renginys	Kalėdinių eglų įžiebimo renginiai seniūnijose.
30 – mečiui dedikuoti renginiai	Vasario 16 – Lietuvos Nepriklausomybės dienos minėjimas.	Gatvės teatro renginys – „Signatarų eiseną“.		
LRS paskelbtų 2020 m. atmintinų datų paminėjimo renginiai	Tautodailės metai	Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos metų, ir kt.)		
Tradiciniai renginiai	„Trakai – Kalėdų senelių sostinė“, „Kalėdinis fabrikas Trakuose“, Kalėdiniai vakarojimai (seniūnijose).	Užgavėnės, šv. Velykos, Joninės, Žolinė.	Mugės Trakuose ir seniūnijose tradiciniai rajono tautinių mažumų renginiai	
Aukštosios kultūros renginiai	Klasika Trakuose	Atataria vamzdžiai Muzika Trakų pilyje	Užutrakio vakarai	Trakų Fanfarinė savaitė Galvės Jazz fiesta
Sporto renginiai	Sportinės regatos	Plaukimo eketėje varžybos		

Šaltinis: sudarytas darbo autorės vadovaujantis (<https://trakurumai.lt>)

Pusiau struktūrizuoto interviu klausimai projekto Lietuvos kultūros sostinė – Trakai“ renginių kolektyvų atstovams

Kolektyvo pavadinimas_____

Nurodykite savo pareigų pobūdį_____

- 1) Papasakokite, kaip Jūsų organizacija įsitraukė į projekto „Trakai – Lietuvos kultūros sostinė“ programos formavimą ir šio projekto įgyvendinimą? Kokie buvo Jūsų bendruomenės dalyvavimo šiame projekte prioritetai?
- 2) Kokias išskirtumėt pagrindines šio projekto naudas Trakų kultūriniam gyvenimui?
- 3) Kokias įvardintumėt pagrindines šio projekto naudas Jūsų bendruomenei? Kokias bendruomenėms aktualias problemas padėjo spręsti šis projektas? (vertinant kultūrinį, ekonominį, socialinį poveikį ir poveikį miesto aplinkai ir atmosferai)
- 4) Kokius išskirtumėt Jūsų bendruomenei aktualiausius renginius? Kodėl šiuos?
- 5) Su kokiomis problemomis susidūrėte dalyvaudami šiame projekte?
- 6) Ar projektas skatina įvairių kultūrų integraciją ir skirtingų bendruomenių bendradarbiavimą? Jei taip, kaip tai vyksta?
- 7) Ar matote sritis, kuriose projektas Lietuvos kultūros sostinė galėtų būti padaryta daugiau, skatinant bendruomenių kultūrinę įtrauktį?